

Opinnäytetyö (AMK)

Kirjasto- ja tietopalvelun koulutusohjelma

2011

Saara Leskinen

# VANHAT KIRJAT KOKOELMA- ARVIOINNIN JA LUETTELOINNIN KOHTEINA



TURUN AMMATTIKORKEAKOULU  
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

Turun ammattikorkeakoulu

Kirjasto- ja tietopalvelun koulutusohjelma

Syyskuu 2011 | 57

Ohjaaja: Olli Mäkinen

Saara Leskinen

## VANHAT KIRJAT KOKOELMA-ARVIOINNIN JA LUETTELOINNIN KOHTEINA

Tämä opinnäytetyö koostuu kahdesta toisiaan täydentävästä osasta: ensimmäinen on kokoelma-arviointi 1500–1900-luvuilla julkaistua aineistoa sisältävästä kokoelmasta ja toinen on selvitys vanhojen kirjojen kattavan luetteloinnin toteuttamisesta. Työn toimeksiantaja on Åbo Akademin kirjasto.

Arvioinnin kohteena oli Åbo Akademin kirjastolle lahjoitettu kokoelma, joka sisältää Strömmer-suvulle kuuluneita kirjoja. Arviointi toteutettiin yhdistämällä numeraalista informaatiota keräävän tilastomenetelmän ja fyysisiä niteitä havainnoivan asiantuntijamenetelmän piirteitä. Kokoelmaan kuuluu 109 teosta, joista useat ovat vahingoittuneita. Tyypillinen teos on Ruotsissa 1800-luvulla julkaistu, joko uskonnollista kirjallisuutta tai tietokirjoja edustava ruotsinkielinen teos. Kokoelma sisältää joitain Suomessa harvinaisia teoksia, ja kirjoista löytyy paljon merkkejä niiden omistushistoriasta ja käytöstä.

Vanhoiksi kirjoiksi luetaan viimeistään 1800-luvun alkupuolella ilmestyneet käsinpainetut teokset. Niiden ominaispiirteitä ovat nimiösvun standardin puute, painosten tunnistamisen vaikeus, teosten epätäydellisyys ja kirjan merkittävyys esineenä. Niiden luettelointia leimaavia periaatteita ovat nimiösvun tietojen täsmällinen jäljentäminen, tarkka fyysinen kuvailu sekä huomautusten lisääminen. Kattavassa luetteloinnissa tietueisiin kirjataan myös teosten omistus- ja esinehistoriaa valottavia lisätietoja.

Kattava luettelointi on suuritöistä, mutta kirjaston henkilökunnalle ja asiakkaille tuotettu hyöty oikeuttaa resurssien käytön: se parantaa työntekijöiden kokoelmatuntemusta, ja kirjojen omistuksesta sekä käytöstä kertova tieto voi hyödyttää oppi-, henkilö- ja kirjahistorian tutkimusta. Kattavan luetteloinnin toteuttamiselle ei ole yleispätevää ohjeistusta, joten luetteloijan tekemät valinnat ja päätökset ovat merkittäviä. Kattavan luetteloinnin tekeminen ei automaattisesti lisää tietueen arvoa, jos tietoa on vaikea löytää. Täsmällisen sanaston käyttö ja tietojen selventäminen parantavat tietojen löydettävyyttä ja ymmärrettävyyttä.

### ASIASANAT:

arviointi, kokoelmat, kokoelmatyö, vanhat kirjat, harvinaiskirjat, luettelointi, luettelointisäännöt

Saara Leskinen

## OLD BOOKS AS THE OBJECT OF COLLECTION EVALUATION AND CATALOGUING

This thesis is comprised of two complementary parts: first, an evaluation of a collection containing books published in the 16<sup>th</sup>–20<sup>th</sup> centuries; and second, an account of the extensive cataloguing of old books. The study was commissioned by the library of Åbo Akademi.

The object of the evaluation was a collection that contains books formerly in the possession of the Strömmer family and that had been donated to the library of Åbo Akademi. The method of the evaluation was to combine characteristics of a statistical description, where numerical data are assembled, and expert collection analysis, where the physical volumes are examined. The collection consists of 109 works, many of which are damaged. A typical work is a Swedish-language religious or non-fiction work published in Sweden during the 19<sup>th</sup> century. Some works which are rare in Finland are included in the collection, and the books contain several traces of their provenance and use.

An old book is a hand-printed work published no later than during the first half of the 19<sup>th</sup> century. It is characterized by a lack of standard on the title-page, difficulties in distinguishing editions, the imperfection of copies, and the book's significance as an object. The central precepts of the cataloguing of old books are precise transcription of title-page elements, exact physical description, and addition of notes. In extensive cataloguing, additional information about the provenance of the books and their history as objects is included in the records.

Extensive cataloguing is time-consuming, but its benefit to both the library and its users justifies the expenditure of resources: it improves the employers' knowledge of the collection, and information about the ownership and use of books can benefit the study of the history of scholarship and books and of biography. There are no universal guidelines for extensive cataloguing, so the choices and decisions made by an individual cataloguer are significant. Extensive cataloguing does not automatically add value to a catalogue record if the information is difficult to find. The use of a standardized vocabulary and the clarification of information make it easier to find and understand the information.

### KEYWORDS:

evaluation, collections, collection development, old books, rare books, cataloguing, cataloguing rules

# SISÄLTÖ

<b>1 JOHDANTO</b>	<b>6</b>
<b>2 KOKOELMA-ARVIOINTI KEHITTÄMISEN VÄLINEENÄ</b>	<b>8</b>
2.1 Arvioinnin tarkoitus	8
2.2 Arvioinnin toteuttamistavat	9
<b>3 TIEDONKERUUN TOTEUTUS</b>	<b>11</b>
3.1 Kokoelma-arvioinnin suorittaminen	11
3.2 Ongelmat ja niiden ratkaisut	14
<b>4 STRÖMMER-KOKOELMA</b>	<b>19</b>
4.1 Kokoelman perustiedot	19
4.2 Teosten sisältö	21
4.3 Kokoelman arvo	23
<b>5 VANHOJEN KIRJOJEN LUETTELOINTI</b>	<b>25</b>
5.1 Mikä on vanha kirja?	25
5.2 Vanhojen kirjojen ominaispiirteet	27
5.3 Ominaispiirteiden vaikutus luettelointiin	29
5.4 Erillisten luettelointisääntöjen merkitys ja tulevaisuus	31
<b>6 KATTAVAN LUETTELOINNIN TOTEUTUS</b>	<b>34</b>
6.1 Kattava luetteloINTI käytännössä	34
6.1.1 Lisätietojen merkitsemistavat	34
6.1.2 Kokoelman tunnukset	36
6.1.3 Omistushistoria	37
6.1.4 Merkinnät	39
6.1.5 Esinehistoria	41
6.2 Esimerkkejä	44
<b>7 KATTAVAN LUETTELOINNIN EDUT</b>	<b>49</b>
7.1 Asiakkaan näkökulma	49
7.2 Kirjaston näkökulma	51
<b>8 LOPUKSI</b>	<b>53</b>
<b>LÄHTEET</b>	<b>55</b>

## LIITE

Liite. Strömmer-kokoelman tiedot.

## KUVAT

Kuva 1. Vahingoittunut psalmien selitysteos.	16
Kuva 2. Nimiösivu keskellä tekstiä väärin sidotussa niteessä.	17
Kuva 3. Merkki kokoelman inventaariosta.	37
Kuva 4. Selkeä päivätty signeeraus.	38
Kuva 5. Johan Bäckvallin lyhennetty signeeraus.	38
Kuva 6. Runsaasti lukijan tekemiä merkintöjä.	40
Kuva 7. Lukijan tekemä alleviivaus.	40
Kuva 8. Merkintä kirjan hinnasta.	41
Kuva 9. Otsikoitu piirros Raamatun etukannen sisäpuolella.	42
Kuva 10. Kirjan sivujen välissä ollut postikortti vuodelta 1910.	43

## KUVIOT

Kuvio 1. Kokoelman teosten julkaisuaikojen jakauma.	20
Kuvio 2. Kokoelman teosten julkaisukielet.	20
Kuvio 3. Kokoelman teosten julkaisumaat.	21
Kuvio 4. Kokoelman teosten sisältöjakauma.	22

# 1 JOHDANTO

Tämä opinnäytetyö koostuu kahdesta toisiaan täydentävästä osasta. Ensimmäinen on kokoelma-arviointi 1500–1900-luvuilla julkaistua aineistoa sisältävästä suppeasta kokoelmasta. Kokoelma on lahjoitettu Åbo Akademin kirjastolle vuonna 2009 ja se sisältää Strömmer-suvun jäsenten omistamia kirjoja. Arviointiin kuuluu toiminnallisena osuutena tietojen kerääminen kokoelman teoksista. Tarkoitus on näitä tietoja analysoimalla luoda yleiskuva kokoelmasta (muun muassa teosten ikä, julkaisumaat, kunto ja sisältö) sekä arvioida sen merkittävyyttä.

Työn toinen osa on selvitys vanhojen kirjojen kattavan luetteloinnin toteuttamisesta. Pysin ensin määrittelemään vanhan kirjan ja selvittämään sen ominaispiirteet sekä niiden vaikutuksen luettelointiin aiheesta kirjoitettujen artikkeleiden ja luettelointisääntöjen perusteella. Lopuksi yhdistän tämän teoreettisen näkökulman sekä kokoelma-arvioinnin tuottamat tiedot ja selvitän Strömmer-kokoelmasta löytyvien esimerkkien kautta, kuinka vanhojen kirjojen luettelointi voidaan käytännössä toteuttaa kattavasti. Tarkoitus on tutkia, miten vanhoista kirjoista löytyvää esine- tai omistushistoriaan liittyvää tietoa voi sisällyttää luettelointiin. Tarkastelen myös kattavan luetteloinnin hyötyjä sekä asiakkaan että kirjaston kannalta.

Kokoelma-arviointien lähtökohdista ja toteutustavoista on kirjoitettu paljon. Keskeisimmät teokset ovat Peggy Johnsonin *Fundamentals of Collection Development and Management* (2. painos 2009) sekä Raine Wilénin ja Terttu

Kortelaisen Kirjastokokoelmien kehittämisen ja arvioinnin perusteet: teoria, menetelmät, käytäntö (2007). Myös vanhojen kirjojen luetteloinnin normiohjausta ja käytännön toteutusta koskevia artikkeleja on julkaistu useita. Näissä keskitytään yleensä luetteloinnin toteuttamisen ja kirjaston näkökulmiin, kun taas asiakkaat ja luettelointitietojen käyttö ovat saaneet vähemmän huomiota. Kokoelma-arviointia ja vanhojen kirjojen luetteloinnin tarkastelua ei tietääkseni ole yhdistetty aikaisemmin.

Työn toimeksiantaja on Åbo Akademin kirjasto. Käytän käsitettä kattava luettelointi viittaamaan luettelointiin, jossa sääntöjen edellyttämiä kuvailutietoja täydennetään vanhojen kirjojen ominaispiirteisiin liittyvällä lisätiedolla. Tämä valottaa kirjojen historiaa ja voi koskea varsinaista teosta tai käsillä olevaa kappaletta.

## 2 KOKOELMA-ARVIOINTI KEHITTÄMISEN VÄLINEENÄ

### 2.1 Arvioinnin tarkoitus

Kokoelma-arvioinnin tarkoitus on tuottaa kokoelmaa koskevaa tietoa, joka kertoo sen laadusta ja sisällöstä, on hyödyksi sen kehittämistä koskevia päätöksiä tehtäessä ja parantaa kirjaston työntekijöiden kokoelmatuntemusta (Wilén & Kortelainen 2007, 104; Johnson 2009, 226; Agee 2005, 92–93). Keskeinen arviointikohde on kokoelman hyödyllisyys, eli kuinka hyvin se vastaa sekä kirjaston että sen asiakkaiden taholta siihen kohdistuviin tarpeisiin. Kokoelmaa arvioitaessa voidaan analysoida itse kokoelmaa sekä sen käyttöä ja vaikuttavuutta. (Johnson 2009, 225–26; Wilén & Kortelainen 2007, 102.) Toisin sanoen, huomio voidaan kiinnittää kokoelman sisältämiin julkaisuihin ja niiden muodostamaan kokonaisuuteen tai niiden hyödyntämistapoihin ja merkitykseen asiakkaiden tarpeiden tyydyttämisessä. Kokoelma-arvion tarkoitus on määriteltävä aina kirjastokohtaisesti, koska kokoelman laadulle tai hyödyllisyydelle ei ole yleispäteviä mittareita, vaan ne määrittyvät jokaisen kirjaston kohdalla sen tavoitteista ja asiakaskunnan tarpeista käsin.

Kirjastoissa toteutetaan kokoelma-arviointeja useista syistä. Evans ja Saponaro (2005, 316–17) jakavat ne yksinkertaisesti kahteen ryhmään: sisäisiin ja ulkoisiin syihin. Sisäiset syyt liittyvät kokoelman kehittämiseen tai budjetointiin, ja niihin kuuluvat muun muassa kokoelman laajuuden, syvyyden ja vahvuuksien selvittäminen, kokoelmaan kuuluvien julkaisujen käytön seuraaminen sekä resurssien kohdentaminen. Ulkoiset syyt taas liittyvät kokoelman omistavaan kirjastoon tai kirjaston yhteistyökumppaneihin, ja niihin kuuluvat esimerkiksi budjetin mielekkyyden arviointi, kokoelman kehittämiseen liittyvien päätösten teko sekä kirjastoverkon tarvitsemien tietojen kerääminen.



Tämä kahtiajako heijastuu myös määritelmässä, jotka Johnson (2009, 226) on antanut kahdelle arviointia tarkoittavalle englanninkieliselle sanalle: hänen mukaansa *evaluation* viittaa kokoelman arviointiin itsessään tai suhteessa toisiin kokoelmiin tai standardeihin, kun taas *assessment* tarkoittaa sen määrittelyä, kuinka hyvin kyseinen kokoelma tukee koko kirjaston tarpeita ja tavoitteita. *Evaluation* liittyy siis sisäisiin syihin ja *assessment* ulkoisiin syihin. Wilén ja Kortelainen (2007, 111–13) puolestaan jakavat arvioinnin syyt kolmeen kategoriaan: kokoelmatyö, kokoelmien kehittämisspolitiikka ja talous. Tämä jako vaikuttaa kuitenkin vain eri tavalla ryhmitellä samat syyt, sillä kategorioiden sisältö on pääosin helppo sijoittaa myös jo mainittuihin sisäisiin ja ulkoisiin syihin. Esimerkiksi ulkoisia syitä löytyy sekä kokoelman kehittämisspolitiikkaan (tietojen tarjoaminen verkostoille) että talouteen liittyvistä asioista (lisärahoituksen oikeuttaminen).

## 2.2 Arvioinnin toteuttamistavat

Kokoelma-arvioinnin toteuttamiseen on kehitetty useita eri menetelmiä, jotka tuottavat kvalitatiivista tai kvantitatiivista tietoa. Myös nämä voidaan jakaa kahteen ryhmään: kokoelmakeskeiset sekä käyttö- ja käyttäjäkeskeiset menetelmät. Kokoelmakeskeiset menetelmät keräävät tietoa muun muassa kokoelman koosta, laajuudesta, kasvusta ja kattavuudesta. Esimerkiksi tilastomenetelmässä kootaan kokoelmaan liittyviä numerotietoja, listamenetelmässä verrataan kokoelman sisältöä kyseisen alan julkaisuista koottuun arvovaltaiseen bibliografiaan, ja asiantuntijamenetelmässä pyydetään kokoelman alan hallitsevaa asiantuntijaa arvioimaan sen kattavuus ja ajantasaisuus. (Wilén & Kortelainen 2007, 118–20; Johnson 2009, 228.)

Toisen ryhmän muodostavat käyttö- ja käyttäjäkeskeiset menetelmät, joilla tutkitaan, miten kokoelmaa käytetään ja kuinka hyvin se vastaa käyttäjien tarpeisiin. Näitäkin menetelmiä on useita. Esimerkiksi lainaus- ja sisäkäyttötutkimuksissa tarkastellaan lainaustilastoja sekä sitä, miten asiakkaat käyttävät kokoelman aineistoa kirjastossa. Aineiston tavoitettavuutta testataan dokumenttien toimittamistestillä ja hyllysaatavuustutkimuksella. Näistä edellinen tutkii, kuinka kauan aikaa julkaisun tavoittamiseen kuluu, ja jälkimmäinen selvittää, kuinka hyvin haettu aineisto on löydettävissä. Käyttäjätutkimus puolestaan tarkastelee kirjaston asiakkaiden näkemyksiä kokoelman hyödyllisyydestä. (Wilén & Kortelainen 2007, 119, 138, 140, 142–43, 146.)

Kaikkiin näihin kokoelma-arviointin menetelmiin liittyy ongelmia. Kvantitatiivista dataa voi olla helppo koota, mutta sen tulkitseminen on vaikeaa. Kvalitatiivinen informaatio on sidoksissa sekä tutkimuksen tekijän havainnointikykyyn ja mielipiteisiin että informaation keräämisen kontekstiin. Arviointimenetelmällä tuotettua tietoa ei välttämättä voi verrata toisiin kirjastoihin, joissa käytetään eri menetelmiä tai suureita. Lisäksi tulosten tulkinta on aina subjektiivista. Kattavimman kokonaiskuvan saakin käyttämällä toisiaan täydentäviä arviointimenetelmiä yhdessä. (Wilén & Kortelainen 2007, 117, 122, 124, 142, 148; Johnson 2009, 230; Evans & Saponaro 2005, 332–33.)

## 3 TIEDONKERUUN TOTEUTUS

### 3.1 Kokoelma-arvioinnin suorittaminen

Opinnäytetyön osana olevan kokoelma-arvioinnin tarkoituksena oli selvittää, mitä kokoelma sisältää, minkälaisessa kunnossa siihen kuuluva aineisto on sekä sisältykö siihen teoksia, jotka sopisivat Åbo Akademin kirjaston digitointiohjelmaan. Tarkoitukseni ei siis ollut selvittää kokoelman vaikuttavuutta tai käyttöä, valita poistettavia teoksia tai arvioida julkaisujen suhdetta kirjaston muuhun kokoelmaan. Arvion toteutukseen valitsin kahden kokoelmakeskeisen arviointimenetelmän yhdistelmän. Pääasiassa käytin tilastomenetelmää, jossa kerätään kokoelmaa koskevaa numeraalista informaatiota (Wilén & Kortelainen 2007, 120). En kuitenkaan kerännyt yksinomaan numerotietoja enkä käyttänyt lähteenä kirjastotietokantaa vaan kokoelmaan kuuluvia teoksia. Niinpä käyttämäni menetelmään liittyy myös asiantuntijamenetelmän piirteitä. Siinä kokoelman alan tunteva asiantuntija arvioi muun muassa sen sisältämän aineiston kattavuutta, vahvuuksia ja ajantasaisuutta sekä kirjojen kuntoa tyypillisesti havainnoimalla suoraan fyysisiä teoksia (Wilén & Kortelainen 2007, 123; Johnson 2009, 242). En ole Strömmer-kokoelmaan kuuluvan kirjallisuuden asiantuntija, mutta tästä ei ollut haittaa, koska tarkoitukseni ei ollut arvioida yksittäisten teosten merkittävyyttä.

Koska opinnäytetyön tarkoitus oli kokoelma-arvioinnin tekemisen lisäksi tehdä selvitys vanhojen kirjojen kattavasta luetteloinnista, päätin kerätä kokoelmaan kuuluvista kirjoista samoja tietoja, joita tarvittaisiin niitä luetteloitaessa. Tämä mahdollistaa myös kirjoista löytyvän tiedon ja luettelointinormien yhteensopivuuden arvioinnin. Kokoelman teoksia ei ole vielä luetteloitu Åbo

Akademin kirjaston Alma-tietokantaan, mutta ne tullaan luetteloimaan tekemäni tiedonkeruun pohjalta. Selvitin siis jokaisen teoksen kohdalla seuraavat tiedot: nimeke, vastuullisuus, painos, kustannus/julkaisupaikka, kustantaja/julkaisija, kustannus/julkaisuvuosi, ulkoasu, sarja, aineistolaji, kieli ja sisältö. Lisäksi kirjasin ylös huomautuksia (muun muassa käsillä olevan kappaleen puutteista ja omistushistoriasta), mahdollisen konservoinnin tarpeen sekä tiedon siitä, löytyykö teokselle jo tietue kirjaston Alma-tietokannasta. En kuitenkaan tarkastanut löytyvätkö Almasta puuttuvat teokset korttiluettelosta. Järjestin kirjoista keräämäni tiedot taulukkoon (liitteessä). Koska työn toimeksiantaja oli Åbo Akademin kirjasto, jossa työkielenä on ruotsi, tein lopuksi toisen version taulukosta, johon käänsin tiedot ruotsiksi. Tämä myös laajensi omaa kielitaitoani erityisesti kirjan osiin liittyvien sanojen osalta. Lisäksi kirjoitin lyhyen ruotsinkielisen selityksen noudattamistani periaatteista ja liitin sen taulukon molempiin versioihin.

Alussa tarkoitukseni oli myös tehdä merkintä jokaisesta kokoelman teoksesta, joka sopisi Åbo Akademin kirjaston digitointiohjelmaan. Lopulta jätin tämän kohdan kokonaan pois taulukosta, koska siihen tuli vain yksi merkintä. Kirjastossa digitoidaan pääasiassa suomenruotsalaiseen kulttuuriperintöön tai Turkuun ja sen ympäristöön liittyvää materiaalia. Elektroniseen kokoelmaan sisältyy turkulaisia konserttijulisteita ja -ohjelmia, huvitilaisuuksien julisteita sekä teatterijulisteita 1800-luvulta, Turun akatemian väitöskirjoja, menyitä, suomenruotsalaisia kaunokirjallisia pienpainatteita, kolme keskiaikaista käsikirjoitusta, muutama suomenruotsalainen romaani 1800-luvulta, sekä suppea Varia-kokoelma, johon kuuluu kirjaston asiakkaiden toivosta digitoituja teoksia. Näiden lisäksi on digitoitu näytteitä kirjaston erikoiskokoelmista, kuten lastenkirjallisuutta ja käsikirjoituksia, sekä osia inkunaabeleista ja muista vanhoista teoksista. (Rajalin 2010.) Mielestäni Strömmer-kokoelman ainoa tähän digitointiohjelmaan sopiva teos – ja samalla kokoelman ainoa

suomenruotsalaista kirjallisuutta edustava teos – on Frans Michael Franzénin runokokoelma *Skaldestycken*. Kirjastossa on jo digitoitu Franzénin runojen pienpainatteita. Koko teoksen sijaan voisi digitoida vain runon ”Till fruntimren vid en medicinae doctors-promotion i Åbo” (s. 257–63), joka viittaa Turun akatemian tohtoripromootioon.

Käytin tiedonkeruun ohjenuorana Suomalaisten luettelointisääntöjen osaa Vanhojen monografiajulkaisujen kuvailu vuodelta 1993. Tämä teos on jo melko vanha, mutta korvaavaa suomalaista ohjeistusta ei ole vielä julkaistu. (Vanhojen kirjojen luetteloinnin normiohjausta käsitellään myöhemmin luvussa 5.) Noudatin näiden ohjeiden mukaisia sääntöjä tiedonlähteistä sekä merkinnöissä käytettävästä kielestä (julkaisu- tai luettelointikieli). Näissä säännöissä ei kuitenkaan määritellä selkeästi, missä raja vanhojen ja uusien monografioiden välillä kulkee. Yhdenmukaisuuden ja tiedonkeruun täsmällisyyden vuoksi päätin käsitellä kaikkia kokoelman teoksia vanhoina monografiajulkaisuinä, sen sijaan että olisin asettanut jonkin vuosiluvun rajaksi ja seurannut eri sääntöjä vanhojen ja uusien teosten osalta. Käytännössä tämä tarkoitti esimerkiksi sitä, että jokaisen teoksen kohdalla merkitsin kustannus/julkaisupaikan teoksessa esiintyvässä muodossa ja ilmoitin myös bibliografisen koon (2:o, 4:o, 8:o tai 12:o).

En kuitenkaan seurannut luettelointisääntöjä orjallisesti, koska en kerännyt tietoa luetteloinnin tekemistä varten. Esimerkiksi julkaisuvuoden merkitsin aina arabialaisin numeroin, vaikka sääntöjen mukaan se tulee ilmoittaa julkaisussa käytetyssä muodossa (Havu & Nyqvist 1993, 70). Tämä helpotti kokoelma-arvion analyysien tekemistä, mutta tarkoittaa, että kokoelman teosten luettelointia ei voi tehdä kopioimalla tiedot suoraan kokoamastani taulukosta.

Luettelointisääntöjen ohella seurasin myös muita normeja. Julkaisukielen merkitsemiseen käytin Åbo Akademin kirjastossa käytössä olevan MARC 21 -formaatin kielikoodeja. Yhtä poikkeusta lukuun ottamatta ("girondistit") kuvasin teosten sisältöä Yleisen suomalaisen asiasanaston termeillä sekä maantieteellisillä erisnimillä. Translitteroin venäjänkielisten teosten tiedot ISO 9 -standardin mukaan.

Käytin tiedonkeruun lähteenä ensisijaisesti kokoelmaan kuuluvia teoksia. Joidenkin ongelmallisten teosten kohdalla täydensin niiden tietoja mahdollisuuksien mukaan eri kirjastotietokannoista saatavilla tiedoilla. Käytettävissäni oli myös kokoelman lahjoittajien laatima lista siihen kuuluvista teoksista, mutta sen tiedot olivat puutteelliset ja useassa kohdassa myös virheelliset, joten en käyttänyt sitä tiedonlähteenä. Se oli kuitenkin hyödyllinen yrittäessäni tulkita kirjoista löytyviä epäselviä signeerauksia, joista monet oli kirjattu listaan ainakin todennäköisessä muodossa.

### 3.2 Ongelmat ja niiden ratkaisut

Työn edetessä vastaan tuli useita pulmia, jotka koskivat käsillä olleiden teosten luetteloinnin yksityiskohtia, kuten nimekettä edeltävän invokaation merkitseminen tai teoksen laajuuden ilmoittaminen sivunumeroiden puuttuessa. Tämänkaltaisiin ongelmiin löytyi ratkaisu luettelointisäännöistä.

Tiedonkeruun kompastuskiviä olivat vahingoittuneet teokset. Niiden kohdalla kaikkia tietoja ei löytynyt itse kirjasta esimerkiksi repeytyneen nimiösivun tai puuttuvien sivujen takia, vaan tietoja piti täydentää eri kirjastotietokannoista. Näistä hyödyllisimpiä olivat Suomen yliopistojen yhteinen Linda-tietokanta sekä

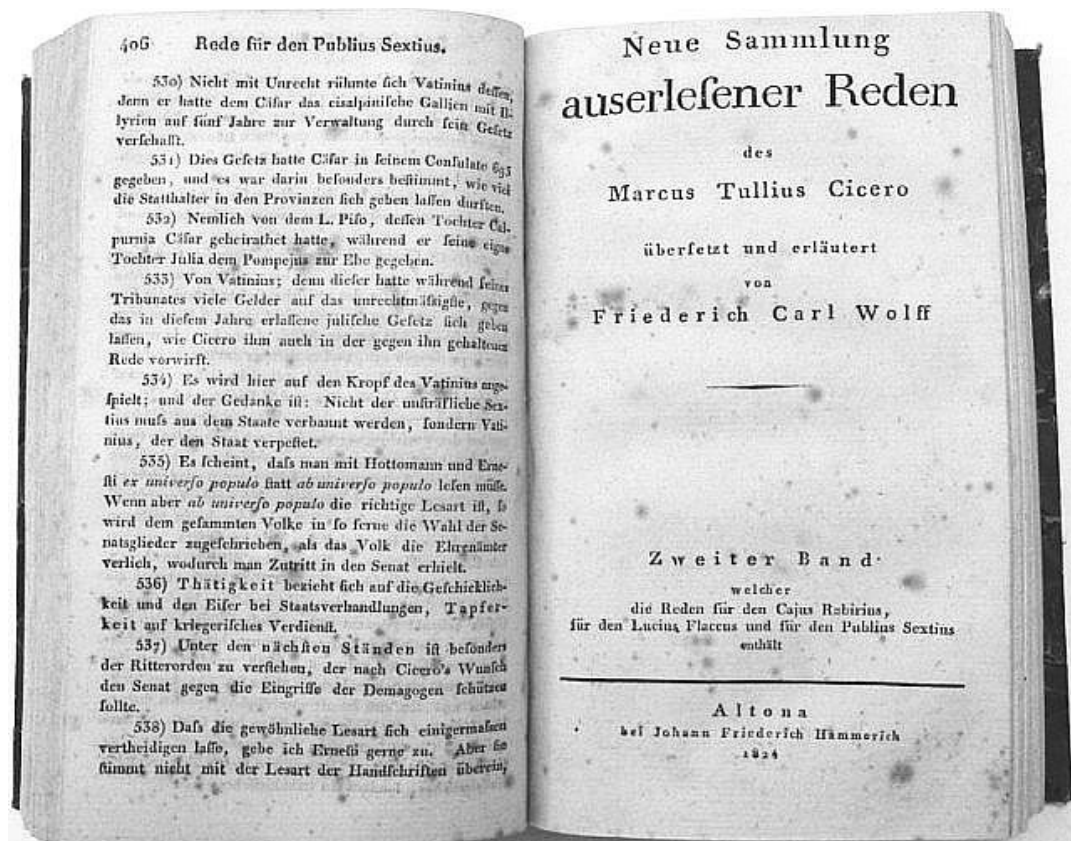
Ruotsin tieteellisten kirjastojen LIBRIS-tietokanta. Merkitsin niistä hakemani tiedot hakasulkeisiin ja kirjasin Huomautukset-kohtaan, mitä tiedonlähdettä olin käyttänyt.

Suurimmaksi ongelmaksi muodostuivat kuitenkin kaksitoista teosta, joista puuttui nimiösivu kokonaan. Näiden kohdalla jouduin tekemään salapoliisityötä hyödyntäen vihjeitä, joita löytyi mahdollisista juoksevista nimekkeistä, kolofoneista, esipuheista ja julkaisun erillisten osioiden omilta nimiösivuilta tai otsikoista. Vain neljän teoksen kohdalla onnistuin selvittämään melko varmasti, mistä julkaisusta on kyse, ja lisäksi neljän kohdalla pystyin esittämään todennäköisen arvauksen. Kokoelmaan kuuluu esimerkiksi melko pahasti vahingoittunut psalmien selitysteos, josta puuttuvat kannet, nimiösivu sekä muita sivuja kirjan alusta ja lopusta (Kuva 1). Teoksen aiheen, sen eri osien omien otsikoiden ja sivumäärien, sekä bibliografisen koon ja arkintunnusten perusteella kyseessä voi olla Turussa vuonna 1679 painettu Johannes Petri Kellingiuksen *Öfwer konung Davidz psaltare, en kort vthlägning*. Täysin vaille nimekettä, tekijää ja julkaisutietoja jäi niin ikään neljä teosta, joista saatoinkin kirjata vain aihepiirin.





Ongelmia aiheuttivat myös muutamat yksittäiset teokset. Kokoelmaan kuuluu saksankielinen nide, joka sisältää osat kaksi ja kolme Marcus Tullius Ciceron valikoiduista puheista. Osilla on sama toimittaja ja julkaisija, mutta ne kuuluvat kuitenkin eri sarjoihin (Neue Sammlung auserlesener Reden des Marcus Tullius Cicero: zweiter Band sekä Des Marcus Tullius Cicero auserlesener Reden: dritter Band), ja osa kolme on painettu aikaisemmin (1817) kuin osa kaksi (1824). Nide on sidottu väärin ja toisen osan nimiösivu löytyy keskeltä tekstiä (Kuva 2). Lisäksi kirjan alussa on siihen kuulumattoman osan nimiösivu. Vasta vertaamalla niteen sisältöä nimiösivujen listoihin niistä puheista, joita teoksiin tulisi sisältyä, sain selville, että kirjan alussa oleva nimiösivu ei kuulu kumpaankaan sen sisältämään teokseen.



Kuva 2. Nimiösivu keskellä tekstiä väärin sidotussa niteessä.

Vuonna 1595 julkaistusta kokoelman vanhimmasta teoksesta puuttuu merkintä kustantajasta tai julkaisijasta, mutta nimiösivulla on kuitenkin kirjanpainajanmerkki. Valitettavasti kuva on hieman epäselvä mahdollisesti painolaatan kulumisen takia. Etsin teoksen sekä sen kanssa samaan niteeseen sidotun, saman kirjoittajan toisen teoksen tietueita eri tietokannoista nähdäkseni, mitä painajien nimiä luettelointitiedoissa mainittiin. Seuraavaksi etsin mainittujen painajien merkkejä internetistä ja lopulta onnistuin löytämään etsimäni kuvan. Merkki kuului Leipzigissä toimineelle Ernest Vögelinille (Pitts Theology Library Digital Image Archive [s.a.]). Kirjasin tiedon Huomautukset-alueelle ja lisäsin, että julkaisutietojen pitäisi olla muodossa "Lipsiae : Voegelinii", koska julkaisun kieli oli latina.

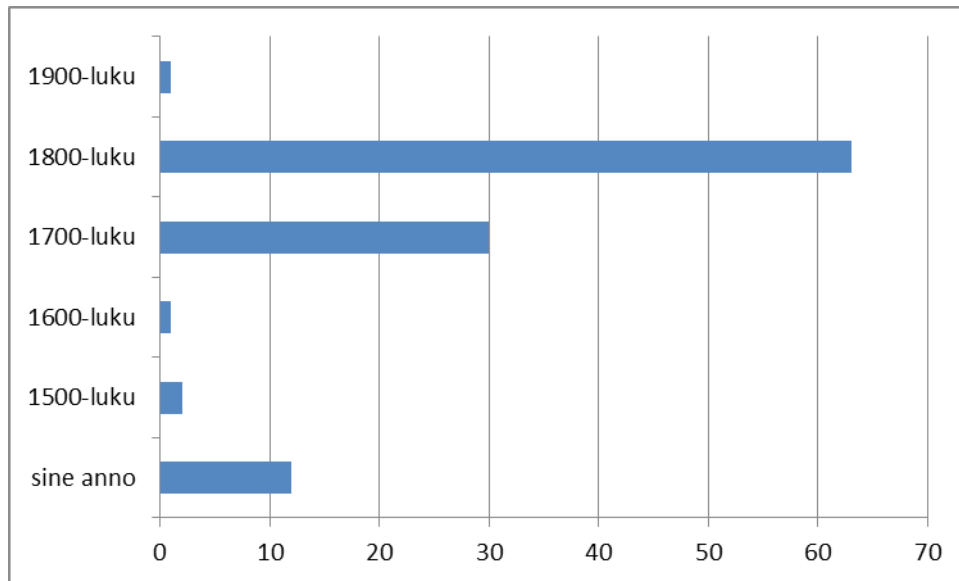
Lisäksi neljän kokoelmaan kuuluvan teoksen välistä löytyi sivuja toisista teoksista. Yhdessä tapauksessa kyseessä on ruotsinkielisen aapisen takasivu, johon on merkitty julkaisija sekä julkaisuvuosi ja -paikka. Muista fragmenteista ei löydy tietoja alkuperäisteoksesta. Koska julkaisujen tunnistaminen oli mahdotonta, en kirjannut niitä erikseen taulukkoon. Aapisen kohdalla olisi tosin voinut tehdä merkinnän siitä löytyneiden tietojen perusteella. Kyseessä oli kuitenkin vain yksi sivu, joten julkaisun sisällön arvo tai sen kiinnostavuus esineenä oli hyvin vähäinen ja merkinnän ainoa funktio olisi ollut kasvattaa kokoelmaan kuuluvien teosten lukumäärää. Sen sijaan kirjoitin fragmentit sisältäneiden teosten Huomautukset-kohtaan, että niiden välistä löytyy osia toisista teoksista sekä kuinka monesta sivusta on kyse.

## 4 STRÖMMER-KOKOELMA

### 4.1 Kokoelman perustiedot

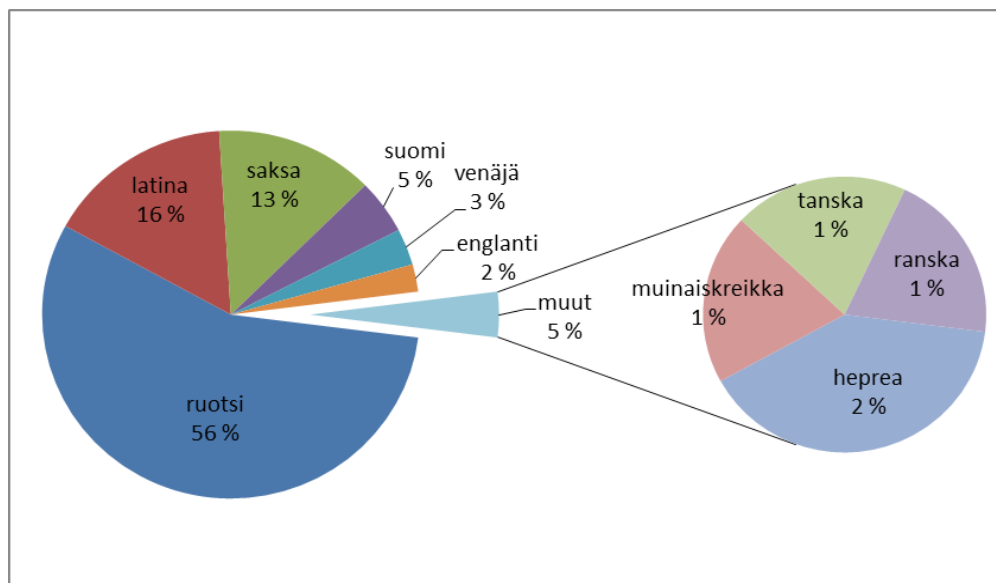
Kokoelma-arvion kohteena olivat Strömmer-suvulle kuuluneet kirjat, jotka Åbo Akademin kirjasto oli saanut lahjoituksena vuonna 2009. Kyseiset kirjat ovat peräisin Vihannin pappilasta. (Anna ja Pertti Heikinheimon kirje Birgitta Eriksson-Katajaiselle 31.1.2009. ÅÅ.) Strömmer-sukuun kuului useita pappeja, jotka toimivat Pohjois-Pohjanmaalla, Kainuussa ja Pohjois-Karjalassa (Vahtola 2007). Useasta teoksesta löytyy suvun jäsenen signeeraus. Kokoelman kirjoilla on kuitenkin ollut myös muita omistajia. Esimerkiksi vanhin päivätty signeeraus (vuodelta 1731) kuuluu Nicolaus Spolanderille. Lisäksi kokoelmassa on teoksia, jotka ovat kuuluneet Johan Bäckvallille (tai Bäckwall, 1817–1883), joka oli Oulun kirkkoherra sekä suomentaja, sanomalehtimies ja valtiopäivämies. Kirjat siirtyivät Strömmereille hänen tyttärensä Alma Augustan kautta, joka avioitui Samuel Abraham Strömmerin kanssa. (Kotivuori 2005; Anna ja Pertti Heikinheimon kirje Birgitta Eriksson-Katajaiselle 31.1.2009. ÅÅ.)

Kokoelmaan kuuluu yhteensä 109 teosta, joista osa on sidottu yhteen, joten varsinaisten fyysisten niteiden lukumäärä on 96 kappaletta. Vanhin teos on vuodelta 1595 ja uusin vuodelta 1914. Suurin osa teoksista on julkaistu 1800-luvulla. Teoksia, joista ei ilmene niiden julkaisuvuosi (*sine anno*), on kaksitoista. (Kuvio 1.)



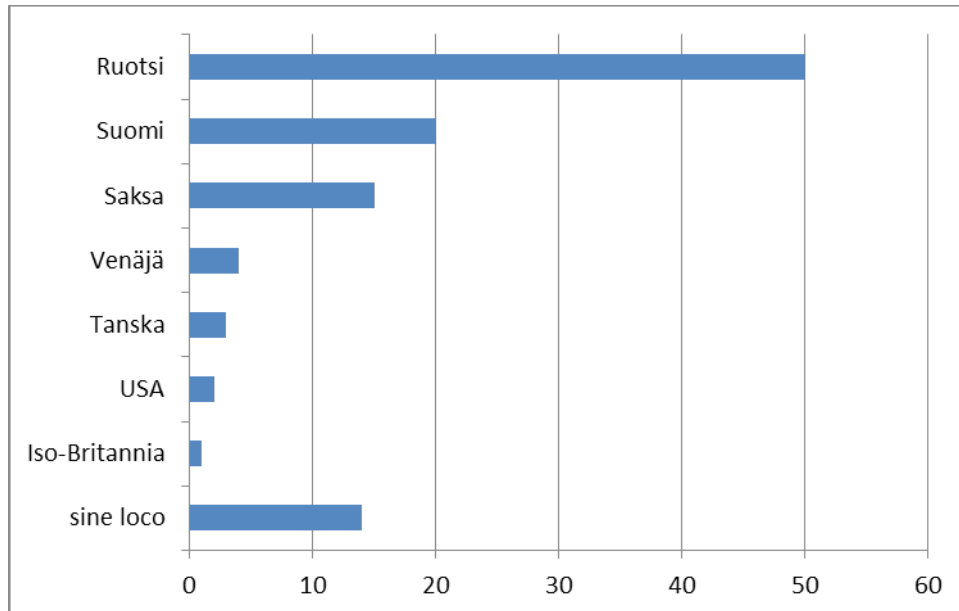
Kuvio 1. Kokoelman teosten julkaisuaikojen jakauma.

Kokoelmaan kuuluu useilla eri kielillä julkaistuja teoksia. Hieman yli puolet kirjoista on ruotsinkielisiä. Myös latinan- ja saksankielisiä teoksia on useita. Suomen kielellä julkaistuja kirjoja on vain kuusi, joista vanhin on Raamattu vuodelta 1877. (Kuvio 2.)



Kuvio 2. Kokoelman teosten julkaisukielet.

Noin puolet teoksista on julkaistu Ruotsissa. Kokoelmaan kuuluu myös useita Suomessa ja Saksassa julkaistuja teoksia. Teoksia, joissa ei ole merkintää niiden julkaisupaikasta (*sine loco*), on neljätoista. (Kuvio 3.)



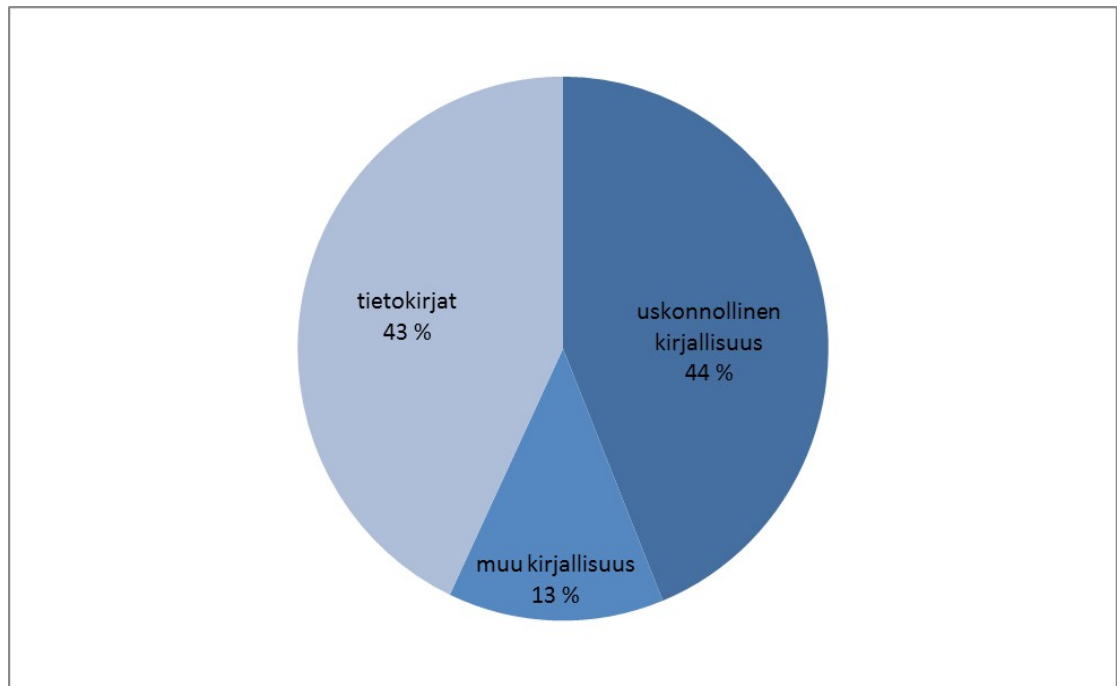
Kuvio 3. Kokoelman teosten julkaisumaat.

Useimmista kirjoista löytyy selviä merkkejä käytöstä kuten lukijoiden tekemiä merkintöjä, revenneitä ja irtonaisia sivuja, sekä muun muassa paperilappuja tai kuivuneita lehtiä sivujen välissä. Useat kokoelman kirjoista ovat konservoinnin tarpeessa. Tyypillisiä ongelmia ovat irtonaiset ja repaleiset sivut, vahingoittuneet kannet, löystynyt tai kokonaan hajonnut sidonta sekä home. Joistain kirjoista myös puuttuu osa sivuista.

#### 4.2 Teosten sisältö

Kokoelman teoksissa painottuvat uskonnollinen kirjallisuus sekä tietokirjat. Kaunokirjallisia teoksia on mukana vain vähän. (Kuvio 4.) Sisällöltään kokoelma

on melko tyypillinen pappissuvulle. Suomalaisilla papeilla – myös syrjäisillä alueilla toimineilla – oli jonkinlainen kirjakokoelma. Näistä kirjastoista löytyi yleensä saarnoja, teologista kirjallisuutta, erilaisia oppaita sekä antiikin kirjallisuutta. (Laine 2002, 211–12.)



Kuvio 4. Kokoelman teosten sisältöjakauma.

Strömmer-kokoelman uskonnollinen kirjallisuus sisältää sekä kristinuskon tekstejä että niiden kommentaareja. Koska kirjat omistaneessa suvussa oli useita pappeja, ei ole yllättävää, että suurin yksittäinen uskonnollisen kirjallisuuden kategoria on saarnakirjallisuus. Myös teologiaa ja raamatuntulkintaa käsitteleviä kirjoja on useita. Raamattuja on vain kolme kappaletta, sen sijaan katekismuksia on neljä.

Suurin osa kokoelman tietokirjoista muodostuu erilaisista oppikirjoista. Niiden huomattavimmat ryhmät ovat historian sekä eri kielten oppikirjat. Aapisia on

mukana suomen- ja ruotsinkielinen. Kielten oppikirjoissa, kieliopissa ja sanakirjoissa toistuvat samat kielet: (tärkeysjärjestyksessä) ruotsi, venäjä, latina, saksa, muinaiskreikka ja ranska. Oppikirjojen jälkeen suurin ryhmä ovat historiaa käsittelevät teokset, joista puolet käsittelee Ruotsin historiaa. Kokoelmasta löytyy lisäksi muun muassa retoriikkaa, kirjeiden kirjoittamista sekä tuberkuloosin kotihoitoa käsittelevät kirjat.

Muuta kirjallisuutta on kokoelmassa vain vähän. Huomattava osa tästä on antiikin Rooman kirjallisuutta latinankielisinä painoksina. Kokoelman tämän osan pienuudesta kertoo se, että edustettuina on kuitenkin vain kolme kirjailijaa: Publius Vergilius Maro, Marcus Tullius Cicero ja Julius Caesar. Kaunokirjallisia teoksia on mukana viisi romaania ja neljä runoteosta. Lastenkirjallisuutta on vain yksi teos.

#### 4.3 Kokoelman arvo

Strömmer-kokoelman arvoa voi pohtia useasta näkökulmasta. Teosten sisältämien tekstien kannalta tarkasteltuna kuva on epäyhtenäinen, sillä kokoelmasta löytyy sekä melko tavallisia että harvinaisia teoksia. Edellisiin kuuluvat muun muassa katekismukset ja oppikirjat. Suomessa harvinaisia taas ovat yhteensä 22 latinan-, saksan- ja ruotsinkielistä teosta, joita ei löydy yliopistokirjastojen Linda-tietokannasta. Lisäksi kokoelmaan kuuluu 74 teosta, joita ei löydy Åbo Akademin kirjaston Alma-tietokannasta. Nämä voivat siis olla kirjaston kannalta arvokkaita, jos ne eivät ole aikaisemmin kuuluneet sen kokoelmaan. Esineinä kirjat ovat arvokkaita pappissukujen kirjanomistusta sekä Strömmereiden tai Bäckvallien sukua tutkiville. Koska useat kokoelman kirjoista ovat vahingoittuneita, ei ole mielekää yrittää arvata niiden rahallista arvoa.

Yksittäisten teosten arvo on sidoksissa niiden harvinaisuuteen, joka voidaan nähdä ehdottomana tai suhteellisena. Esimerkiksi merkkihenkilöiden omistamat kappaleet ovat ehdottoman harvinaisia, sillä niiden poikkeuksellisuus on pysyvää. Suhteellinen harvinaisuus puolestaan on sidoksissa aikaan tai paikkaan ja liittyy esimerkiksi paikallishistoriaa valottaviin teoksiin. (Öhman 2001, 118.) Strömmer-kokoelmassa ei ole ehdottoman harvinaisia teoksia. Sen sijaan suhteellisen harvinaisena voi pitää esimerkiksi käsikirjoitusta *Pastors i Limingo uppbörds bok*, joka sisältää tiedot liminkalaisten kirkkoherralleen Samuel Strömmerille maksamasta palkasta vuosina 1880–89. Lisäksi suhteellisen harvinaisiin kirjoihin lukeutuvat muun muassa sellaiset kokoelmaan kuuluvat turkulaisten kirjanpainajien teokset, joita kirjasto ei ole aikaisemmin omistanut, sekä Suomessa harvinaiset teokset.



## 5 VANHOJEN KIRJOJEN LUETTELOINTI

### 5.1 Mikä on vanha kirja?

Vanhojen kirjojen luettelointia ohjaa kansainvälisen International Standard Bibliographic Description (ISBD) -säännösten osa ISBD(A), jonka kirjaintunnus viittaa sanaan *antiquarian*. Se ilmestyi ensimmäisen kerran jo vuonna 1980, mutta sen on korvannut ISBD:n uusi yhdistetty versio (niin kutsuttu *consolidated edition*) vuodelta 2007. Siinä kaikkia julkaisutyyppejä koskevat ohjeet on tuotu yhteen kuvailun eri alueiden alle; vanhoja kirjoja koskevat erikoissäännöt eivät siis muodosta enää omaa kokonaisuuttaan, vaan ne on hajautettu eri puolille tekstiä. Suomalaisen luettelointisääntöjen osa Vanhojen monografiajulkaisujen kuvailu vuodelta 1993 perustuu ISBD(A)-ohjeisiin. Uudempaa versiota suomalaisista säännöistä ei ole ilmestynyt.

Näiden sääntöjen kuvailun kohteen eli vanhan kirjan määrittely ei ole ongelmattonta. Tärkein kriteeri on julkaisemisen ajankohta. Vanhoiksi kirjoiksi luetaan käsinpainetut teokset eli sellaiset julkaisut, jotka ovat ilmestyneet ennen 1800-luvulla tapahtunutta koneellisen kirjapainon yleistymistä (Havu & Nyqvist 1993, 5; International Federation of Library Associations and Institutions 2007, E-8). Koska *terminus ad quem* on näin epätarkka, eri luettelointisäännöistä löytyy erilaisia näkemyksiä siitä, mitä vuosilukua pidetään vanhojen ja uusien kirjojen välisenä rajana. Yhdysvaltalaisissa säännöissä rajana on pidetty vuotta 1801 (Stalker & Dooley 1992, 10). Suomalaisissa säännöissä puolestaan mainitaan vuosi 1820 ajankohtana, jonka jälkeen käsinpainettujen kirjojen piirteet alkavat hävitä länsieurooppalaisista julkaisuista (Havu & Nyqvist 1993, 5). Muualla Euroopassa pidetään paikoin rajana vuotta 1830, johon mennessä

voidaan katsoa tapahtuneen tärkeitä muutoksia painettujen kirjojen valmistusmenetelmissä (Delaveau ym. 2005, 61). Åbo Akademin kirjastossa rajaksi on asetettu niin ikään vuosi 1830 (P. Södergård, henkilökohtainen tiedonanto 23.6.2011). Aikarajauksen alkupäässä puolestaan voidaan jättää pois ennen vuotta 1501 painetut inkunaabelit, koska ne eroavat myöhemmistä painetuista kirjoista niin paljon, että niiden tarkastelu vaatii omat menetelmänsä ja niistä on laadittu omia luetteloita sekä kansainvälisellä että kansallisella tasolla useissa maissa (Delaveau ym. 2005, 61). Suomalaisissa luettelointisäännöissä ei kuitenkaan ole tehty tätä rajausta.

Ikä ei silti ole ainoa perusta kuvailun kohteen määrittelemiselle. Monet luettelointiohjeet viittaavat nimenomaan vanhoihin monografioihin, mutta vastaavat yhdysvaltalaiset säännöt on suunnattu harvinaisille kirjoille. Myös ISBD-ohjeissa sekä niihin perustuvissa suomalaisissa luettelointisäännöissä mainitaan, että vanhojen monografiajulkaisujen kuvailusääntöjä voidaan käyttää harvinaiskirjojen, vain tilauksesta ostettavien julkaisujen ja käsin painettujen tai käsinpainamisen perinteitä jatkavien menetelmin valmistettujen uusien kirjojen luettelointiin (Havu & Nyqvist 1993, 10; International Federation of Library Associations and Institutions 2007, E-8). Lisäksi kuvailun kohteen ei tarvitse olla kirja, vaan samoja sääntöjä voi soveltaa myös pamfletteihin, pienpainatteisiin sekä yksilehtisiin julkaisuihin.

Vanhojen kirjojen luettelointisääntöjä voidaan siis soveltaa myös julkaisuihin, jotka eivät ole vanhoja tai edes kirjoja. Yhteenvetona voi kuitenkin sanoa, että tyypillinen kuvailun kohde on monografia, jonka ilmestymisvuosi asettuu 1400-luvun ja 1800-luvun alun väliin. Varsinaista maantieteellistä rajausta julkaisupaikoille ei ole, mutta yleensä kyseessä on Euroopassa tai jossain länsimaassa ilmestynyt teos. Esimerkiksi suurin osa suomalaisten

luettelointisääntöjen vanhoja monografiajulkaisuja koskevan osan esimerkeistä vastaa tätä kuvausta (Havu & Nyqvist 1993, 95–98). Koska kuvailun kohde ei ole tarkasti määriteltävissä, kirjastot voivat itse päättää, minkä aineiston kuvailuun vanhojen kirjojen luettelointisääntöjä käytetään. Niinpä saman teoksen kappaleita voidaan käsitellä eri tavoin eri kirjastoissa. (Stalker & Dooley 1992, 10.)

## 5.2 Vanhojen kirjojen ominaispiirteet

Vanhojen, käsinpainettujen kirjojen on katsottu tarvitsevan omia luettelointiohjeita, koska ne eroavat monella tapaa moderneilla painotekniikoilla tuotetuista kirjoista (Russell 2003, [2]). Niiden tärkeimmät ominaispiirteet voi tiivistää neljään: nimiösivun standardin puute, painosten tunnistamisen vaikeus, teosten epätäydellisyys ja uniikkisuus, sekä kirjan merkitys esineenä.

### **Nimiösivun standardin puute**

Kirjojen nimiösivut kehittivät hitaasti moderniin muotoonsa, jossa esimerkiksi nimeke on yleensä ilmoitettu selkeästi. Kirjapainon varhaisissa tuotteissa ei nimiösivua ollut lainkaan ja julkaisutiedot ilmoitettiin kolofonissa. Nimiösivun tehtävä oli ensin suojata tekstiä likaantumiselta ja myöhemmin markkinoida kirjaa, jolloin sille sijoitettiin myös julkaisutiedot. Nimekkeillä houkuteltiin ostajia, joten ne saattoivat olla pitkiä ja ylistäviä. Tekijän tai kustantajan nimi voitiin jättää pois vaatimattomuuden vaikutelmaa tavoiteltaessa tai turvallisuussyistä, jos julkaisulla ei ollut painolupaa. (Havu 1996, 54, 56, 68–70.) Tästä johtuen näitä tietoja voi joutua selventämään vanhoja kirjoja luutteloitaessa. Nimeke voi olla hyvin pitkä ja sisältää kuvauksen koko teoksen sisällöstä. Toisaalta nimiösivu voi puuttua kokonaan, koska mahdollisesti sitä ei ole alun perin ollutkaan. (Havu & Nyqvist 1993, 5–6.)

### **Painosten tunnistamisen vaikeus**

Vanhojen kirjojen painokset asettuvat harvoin selkeään järjestykseen ja niitä ei ole aina helppo erottaa toisistaan. Painostiedot voivat puuttua tai olla virheellisiä, koska niiden tarkoitus oli yleensä markkinoida kirjaa. Sama teksti saatettiin julkaista toistamiseen uuden nimiösivun kera, jonka mukaan kyseessä oli uusi tai korjattu painos. (Havu 1996, 52.) Nimiösivun standardin puuttumisesta johtuen painos- ja julkaisutiedot voivat olla puutteellisia tai epäselviä. Joissain tapauksissa vain nimiösivun yksityiskohtia tai julkaisun laajuutta tutkimalla voi selvittää, onko kyseessä esimerkiksi toinen kappale jo luetteloidusta painoksesta vai täysin eri painos samasta teoksesta (Havu & Nyqvist 1993, 5; Stalker & Dooley 1992, 11; Russell 2003, [3]).

### **Epätäydellisyys ja uniikkius**

Luettelointisääntöjen mukaan kuvailun tulisi perustua kyseisen julkaisun täydelliseen kappaleeseen. Näin erotetaan kaikkia kappaleita koskevat tiedot mahdollisista käsillä olevan kappaleen puutteista, jotka mainitaan huomautuksissa. (Havu & Nyqvist 1993, 12.) Useat vanhat kirjat ovat kuitenkin vaurioituneet historiansa aikana ja saapuvat luottelijan pöydälle enemmän tai vähemmän epätäydellisinä kappaleina, joiden tietoja on täydennettävä bibliografioiden ja tietokantojen avulla (Bone 2007, 15–16; Capdeville 1999, 240–41). Jopa samaan painokseen kuuluvat kappaleet tuskin ovat identtisiä (Söderholm 2001, 111; Russell 2003, [6]). Tämä voi olla myös uusien kirjojen kohtalo, mutta yksilöllisiä piirteitä löytyy huomattavasti enemmän vanhoista kirjoista. Voidaankin väittää, että lähestulkoon jokainen niistä on jollain tavalla uniikki.

## **Kirja esineenä**

Vanhojen kirjojen kohdalla sekä niiden sisältämä teksti että itse kirja artefaktina tai historiallisena esineenä ovat tärkeitä. Kirjoihin kerääntyä aikojen kuluessa jälkiä niiden omistushistoriasta sekä siitä, miten niitä on käytetty. Lisäksi niitä on voitu sitoa uudestaan useaan kertaan, mikä on mahdollisesti muuttanut niiden ulkonäköä ja bibliografista kokoa (Havu & Nyqvist 1993, 6). Sekä sisältö että esine otetaan huomioon myös tavallisten kirjojen kuvailussa, jossa muun muassa nimeke-, painos- ja julkaisutiedot kertovat kirjan sisältämästä tekstistä, ja ulkoasutiedot kuten sivumäärä ja korkeus kertovat siitä esineenä. Vanhojen kirjojen kohdalla fyysinen kuvailu on kuitenkin kattavampaa ja voi sisältää tarkan sivumäärän (tyhjät sivut mukaan lukien) lisäksi esimerkiksi sidoksen kuvailun (Bone 2007, 15; Havu & Nyqvist 1993, 6). Tätä edellyttää myös kasvava kiinnostus kirjojen esinehistoriaa kohtaan (Rozsondai & Rozsondai 2007, 19).

### **5.3 Ominaispiirteiden vaikutus luettelointiin**

Koska edellä käsitellyt ominaispiirteet löytyvät useimmista vanhoista kirjoista, ne ovat vaikuttaneet luetteloinnin käytäntöihin. Sääntöjen yksityiskohtainen läpikäynti ei ole mielekästä tämän työn puitteissa. Sen sijaan haluan tarkastella kolmea vanhojen kirjojen luetteloinnin periaatetta, jotka polveutuvat näiden julkaisujen ominaispiirteistä ja eroavat tavanomaisesta luetteloinnista.

### **Nimiösivun tietojen täsmällinen jäljentäminen**

Vanhojen kirjojen luetteloinnissa nimiösivulta löytyvät tiedot (nimeke, tekijä, painos ja julkaisutiedot) jäljennetään tarkasti. Käytännössä tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että nimeke merkitään sanasta sanaan, ilmestymispaikka

kirjataan julkaisussa olevassa muodossa ja julkaisijan tai painajan nimeä ei lyhennetä. Näin tietueissa tulee esiin yksityiskohtia, jotka voivat auttaa erottamaan painoksia toisistaan. (Russell 2003, [3]; Havu & Nyqvist 1993, 43, 64.) Täsmällinen jäljentäminen ei välttämättä ole työlästä, koska se ei vaadi esimerkiksi lyhentämissääntöjen opettelua (Stalker & Dooley 1992, 11).

### **Tarkka fyysinen kuvailu**

Toinen painosten tunnistamista edesauttava seikka on julkaisun ulkoasun tarkka kuvaileminen (Russell 2003, [3]). Tämä tarkoittaa bibliografisen koon (esimerkiksi kvartto tai oktaavo) ilmoittamisen lisäksi sivujen tai lehtien lukumäärän täsmällistä kirjaamista sekä merkintää mahdollisista kuvista tai liitteistä. Jotta teoksen laajuuden ilmoittaminen auttaisi painosten erottamisessa, kuvailun tulisi perustua mahdollisimman täydelliseen kappaleeseen (Havu & Nyqvist 1993, 6). Kuten aikaisemmin todettiin, useissa vanhoissa kirjoissa on puutteita, jotka tekevät niistä epätäydellisiä kappaleita tässä suhteessa. Bibliografisen koon voi kuitenkin yleensä selvittää, vaikka kirjasta puuttuisi joitakin sivuja.

### **Hakuelementtien ja huomautusten lisääminen**

Hakuelementit kuvaavat teosten sisältöä ja avaavat ne tiedonhakuun tekemiselle (Wilén & Kortelainen 2007, 50). Tavanomaisissa tietueissa tällaisia elementtejä ovat muun muassa nimeke, tekijä ja asiasanat. Usein vanhojen kirjojen luettelointitiedoissa näitä on enemmän ja ne liittyvät yksityiskohtaisempaan tietoon: teokseen liittyviä hakuelementtejä voivat olla kirjanpainajan ja kirjakauppiaan nimet tai painotekniikkaan liittyvät termit; käsillä olevaan kappaleeseen liittyviä elementtejä taas voivat olla kirjan lahjoittajan tai sen aikaisempien omistajien nimet. Lisäksi luettelointisääntöjen edellyttämä

nimekkeen täsmällinen jäljentäminen voi vaatia lisäkirjauksen, jonka ansiosta se on helpommin löydettävissä tietokannasta. (Russell 2003, [18–19].) Asiakas saattaa esimerkiksi käyttää hakusanaa ”Compendium” vaikka kirjoitusasu teoksessa on ”Compendivm”.

Myös tietueen huomautusalueella voidaan ilmoittaa lisätietoja, jotka kuvailevat epätäydellistä kappaletta tai kirjaa esineenä. Nämä tiedot ovat etsittävässä vapaasanahaun avulla. Vanhojen kirjojen kohdalla huomautuksia on usein enemmän kuin tavanomaisissa tietueissa. Niissä voidaan esimerkiksi kuvata teoksen sidosta, fyysistä kuntoa ja koristelua, valottaa kappaleen omistushistoriaa tai ilmoittaa siitä löytyvistä merkinnöistä (Rozsondai & Rozsondai 2007, 20). Suomalaiset luettelointisäännöt suosittelevat – ja inkunaabeleiden kohdalla vaativat – ensimmäiseksi huomautukseksi viitettä bibliografiaan, josta löytyy kuvaus teoksesta. Lisäksi käsillä olevaan kappaleeseen liittyvät huomautukset tulisi erottaa selkeästi muista. (Havu & Nyqvist 1993, 86, 90.)

#### 5.4 Erillisten luettelointisääntöjen merkitys ja tulevaisuus

Vanhoille kirjoille tarkoitettuja luettelointisääntöjä noudattamalla tuotetaan tietueita, jotka kertovat tavanomaisia tietueita enemmän ja täsmällisemmin kuvailun kohteena olevasta julkaisusta. Painosten erottaminen ja yksittäisten kirjaesineiden tunnistaminen ei ole sidoksissa yksinomaan niiden sisältämän tekstin kuvailuun, vaan ne vaativat myös yksityiskohtaista fyysistä kuvailua sekä julkaisun tietojen tarkkaa jäljentämistä. (Stalker & Dooley 1992, 9, 11; Russell 2003, [4].)

Vanhojen kirjojen epätäydellisyys ja uniikkisuus voi aiheuttaa ongelmia, joiden ratkaisemiseksi on uskallettava tulkita sääntöjä ja käyttää omaa harkintaa (Havu & Nyqvist 1993, 7; Dooley 1992, 80; Capdeville 1999, 240). Lisäksi luvun 6 esimerkit osoittavat, että luetteloijan on kyettävä arvioimaan, mikä on huomionarvoista kattavassa luetteloinnissa. Koska kuvailussa käytetyt hakuelementit ja huomautukset voivat koskea muun muassa sidostyyppisiä ja kirjapainomenetelmiä, tietojen lisääminen vaatii myös perehtyneisyyttä luetteloijalta (Stalker & Dooley 1992, 9–10; Delaveau ym. 2005, 56; Bone 2007, 15). Vaikka luettelointia laadittaessa olisi hyödynnettävä lähteitä ja vertailtava teoksen eri painoksia, ei tietueen kuitenkaan tarvitse olla kirjahistoriallinen tutkielma tai bibliografia. Bibliografia tarkastelee kirjaa esineenä ja kuvaa julkaisun painoshistorian sekä täydellisen kappaleen piirteet. (Delaveau ym. 2005, 56–57; Havu 1996, 35, 37, 51–52; Russell 2003, [5].) Tällainen kuvailu on liian yksityiskohtaista kirjastotietokannan kaltaiseen yleisluetteloon (Havu & Nyqvist 1993, 7). Lisäksi se jättää huomiotta teosten tekstisisällön, mikä on keskeisessä asemassa kirjastojen luetteloinnissa.

Vanhat julkaisut eivät välttämättä tarvitse erillisiä luettelointisääntöjä, jos niiden ominaispiirteet otetaan huomioon yleisissä säännöissä. Luettelointisääntöjen kehityksessä ollaankin tällä hetkellä siirtymässä eri julkaisutyypeille tarkoitetuista erillissäännöistä yhtenäisiin ohjeisiin. ISBD:n yhdistetty versio on jo mainittu (luku 5.1). Myös uusi kansainväliseksi suunniteltu luettelointisäännöstö Resource Description and Access (RDA) on tarkoitettu julkaisutyyppistä riippumattomaksi. Sen sisältämien yleisten ohjeiden tulisi sopia erilaisten aineistomuotojen sekä tulevien formaattien kuvailuun. Lähtökohtia ovat sisällön tuominen näkyviin sekä käyttäjän tarpeisiin vastaaminen: kuvailun on sisällettävä tiedot, joita käyttäjä tarvitsee aineistojen löytämiseen, tunnistamiseen, valitsemiseen sekä käyttöön saamiseen. (Autio-Tuuli 2009.)



RDA:n mukaiset uudet suomalaiset kuvailusäännöt ovat ilmestyneet luonnoksina keväällä ja kesällä 2011. Ne ovat tulevaisuuteen suuntautuneita ja huomioivat digitaaliset aineistot. Niissä ei sivuuteta eri julkaisutyypin ominaispiirteitä, vaan ne tulevat esiin lukuisissa yleissääntöjä seuraavissa tarkennuksissa. Näihin kuuluvat myös vanhojen monografioiden edellyttämät erikoissäännöt kuten kustantajan tai painajan nimen merkitseminen julkaisussa käytetyssä muodossa, bibliografisen koon ja tyhjien sivujen lukumäärän ilmoittaminen sekä ensimmäisen huomautuksen sisältämä viite teosta kuvailevaan bibliografiaan (Kansalliskirjasto 2011a, [13]; Kansalliskirjasto 2011b, 8, 22; Kansalliskirjasto 2011c, [2]). RDA voi valmiina tuoda muutoksia vanhojen kirjojen luetteloinnin yksityiskohtiin, mutta tällä hetkellä saatavilla olevien luonnosten mukaan sääntöjen pääpiirteet eivät muutu.

## 6 KATTAVAN LUETTELOINNIN TOTEUTUS

### 6.1 Kattava luettelointi käytännössä

Vanhojen kirjojen luetteloinnissa tuotetaan tietueita, joissa kuvaillaan teoksen tekstisisältöä, painosta sekä käsillä olevaa kappaletta esineenä (Delaveau ym. 2005, 56). Tämän tarkoitus on sekä auttaa kirjaston asiakkaita tunnistamaan teoksia ja painoksia että antaa heille tietoja kirjaston kokoelmiin kuuluvista kappaleista. Kattavassa luetteloinnissa tietueisiin merkitään myös lisätietoja, joita luettelointisäännöt eivät edellytä. Nämä voivat koskea sekä teosta (esimerkiksi merkintä painotekniikasta) että käsillä olevaa kappaletta (esimerkiksi lahjoittajan tai aikaisemman omistajan nimi).

Seuraavaksi tarkastelen lähemmin, miten vanhojen kirjojen historiaan liittyvää informaatiota voidaan lisätä kuvailutietoihin ja mitä MARC 21 -kenttiä tähän voi käyttää. Esimerkkeinä käytän muutamia Strömmer-kokoelman teoksia, joista löytyvän kirjojen omistuksesta sekä käytöstä kertovan informaation voi jakaa neljään ryhmään: kokoelman tunnukset, omistushistoria, merkinnät ja esinehistoria.

#### 6.1.1 Lisätietojen merkitsemistavat

Lähes jokainen vanha kirja sisältää niiden alkuperää ja esinehistoriaa valottavaa tietoa muun muassa signeerausten, vaakunoiden, omistuskirjoitusten, päiväysten, hintatietojen tai marginaalimerkintöjen muodossa. Kuvailutietoihin tätä informaatiota on lisätty harvoin ja

epäjohdonmukaisesti, koska yleisesti hyväksytyjä ohjeita sen tekemiseen ei vielä ole. (Curwen & Jonsson 2007, 32, 45; Söderholm 2001, 110–11.) Esimerkiksi suomalaisten luettelointisääntöjen vanhoja monografiajulkaisuja käsittelevä osa ei anna tätä koskevia ohjeita.

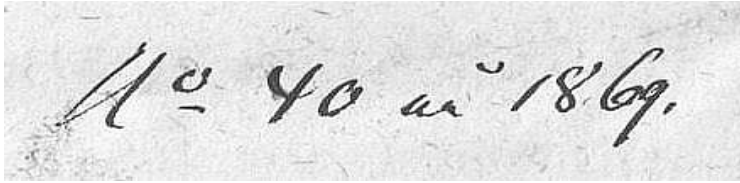
Tavanomaista kuvailua täydentävän informaation voi lisätä luettelointitietoihin yleisinä huomautuksina tai sen kirjaamisessa voi käyttää MARC-formaatin erityisiä huomautuskenttiä. MARC-kentät mahdollistavat informaation lisäämisen tietueen rakenteeseen johdonmukaisesti (Curwen & Jonsson 2007, 33). Kenttien otsikot pysyvät samoina tietokannassa, joten eri elementit on helppo löytää tietueita silmäilemällä. Jos taas MARC-formaatin erikoiskenttiä ei hyödynnetä lainkaan vanhojen kirjojen luetteloinnissa, voi yhteen tietueeseen tulla niin paljon huomautuksia, että se vaikuttaa sekavalta. Tässä tapauksessa ylimääräisen tiedon kirjaamisella saavutettu lisäarvo menetetään, koska tietoa ei esitetä selkeästi. Esimerkiksi Capdeville (1999, 240) mainitsee käyttäneensä yhteensä kahdeksaa erityyppistä huomautusta luetteloidessaan kokoelmaa, joka sisälsi 1500–1900-luvuilla julkaistua saamentutkimusalan aineistoa. Huomautukset koskivat muun muassa käytettyjä lähteitä, julkaisun omistushistoriaa, salanimien oikeita muotoja sekä teokseen kuuluneiden karttojen nimekkeitä ja tekijöitä. Kaikki nämä lisätiedot olivat arvatenkin hyödyllisiä kyseisen kokoelman kontekstissa ja on todennäköistä, että yhteenkään tietueeseen ei tarvinnut lisätä kaikkia kahdeksaa huomautusta. Silti lopputulos olisi voinut olla selkeämpi sekä rakenteeltaan että sisällöltään, jos osa huomautuksista olisi kirjattu erillisiin MARC-kenttiin.

MARC 21 -formaatti sisältää joitakin huomautuskenttiä, jotka sopivat erinomaisesti vanhojen kirjojen kuvailuun. Näitä ovat huomautukset omistushistoriasta, hankintalähteestä (lahjoittaja) sekä sidoksesta

(Kansalliskirjasto 2010). Kaikelle vanhojen kirjojen historiaan liittyvälle informaatiolle ei kuitenkaan ole omaa huomautuskenttäänsä, mikä hankaloittaa näiden teosten kattavaa luettelointia yhdessä vakiintuneiden asiasanastojen ja lisätietojen merkitsemistä koskevien luettelointiohjeiden puuttumisen kanssa (Curwen & Jonsson 2007, 34, 36–37, 45). Tämä johtaa helposti vaihteleviin käytäntöihin sekä kirjastojen että yksittäisten luetteloiden välillä. Koska valmista ohjenuoraa kattavan luetteloinnin toteuttamisesta ei ole olemassa, kirjastoissa voidaan laatia omat periaatteet vanhojen kirjojen käsittelylle. Näin on mahdollista huomioida kirjaston kokoelmien erikoispiirteet, asiakkaiden tarpeet sekä käytettävissä olevien resurssien asettamat rajat.

#### 6.1.2 Kokoelman tunnukset

Useista Strömmer-kokoelman kirjoista löytyy merkkejä siitä, että ne ovat kuuluneet samaan kokoelmaan. Yhteensä 39 niteessä on jonkun Strömmerin suvun jäsenen nimi. Näistä useimmin esiintyy nimi Samuel Strömmer. Bäckvallin nimi (joko Johan, Alma tai Pehr Alfred) on 16 niteessä. Muut signeeraukset ovat pääosin yksittäisiä ja vain neljä nimeä toistuu muutaman kerran (tärkein poikkeus on neljä kertaa esiintyvä nimi Heikel). Lisäksi 19 kirjaan on merkitty numero, mutta ei ole selvää, kuka merkinnät on tehnyt. Vaikka numerot eivät toistu, on mahdollista, että numeroidut teokset ovat alun perin kuuluneet eri kokoelmiin. Kymmenessä niteessä on myös merkki siitä, että kirjoista on tehty inventaario vuonna 1869, esimerkiksi ”No 40 år 1869” (Kuva 3). Neljää kirjaa lukuun ottamatta näistä niteistä löytyy myös aikaisemmin päivätty Strömmerin signeeraus, mikä viittaa siihen, että vuoden 1869 inventaario oli Strömmereiden tekemä.



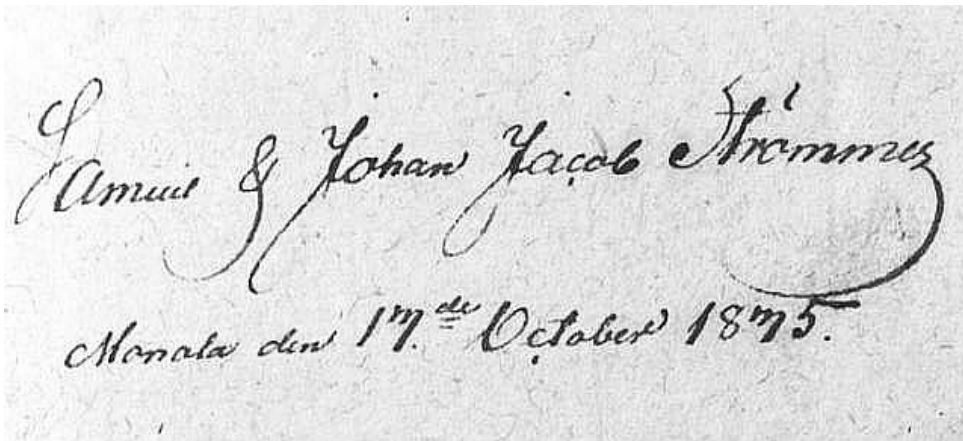
Kuva 3. Merkki kokoelman inventaariosta.

Jos luetteloitavat kirjat ovat peräisin jostain kokoelmasta, tämän tulisi käydä ilmi kuvailutiedoista, jotta on mahdollista muodostaa käsitys alkuperäisen kokoelman sisällöstä. Tämä voi kiinnostaa tutkijoita siinäkin tapauksessa, että kirjastossa on vain osa alkuperäisestä kokoelmasta. Tieto on erityisen tärkeää esimerkkikokoelman kaltaisissa tapauksissa, joissa jokaisessa niteessä ei ole vihjettä alkuperäisestä kokoelmasta kuten Strömmereiden leimaa tai exlibristä. Puute voidaan korjata merkitsemällä kokoelma luettelointitietoihin, jotka siten täydentävät fyysisten kappaleiden sisältämiä tietoja. MARC 21 -formaattissa ei ole alkuperäisen kokoelman merkitsemiseen tarkoitettua huomautuskenttää, mutta on mahdollista valita jokin paikallisille huomautuksille tarkoitetuista kentistä 590–99 tätä tarkoitusta varten. Jos kokoelma on lahjoitettu kirjastolle, myös lahjoittaja ja ajankohta voidaan identifioida hankintalähdettä koskevan huomautuksen kentässä 541. (Kansalliskirjasto 2010.) Sen sijaan kuvan 3 esimerkin kaltaisten inventaarionumeroiden merkitseminen kuvailutietoihin on mielestäni perusteltua vain siinä tapauksessa, että alkuperäisestä kokoelmasta on olemassa luettelo, jonka tietoja numerot vastaavat.

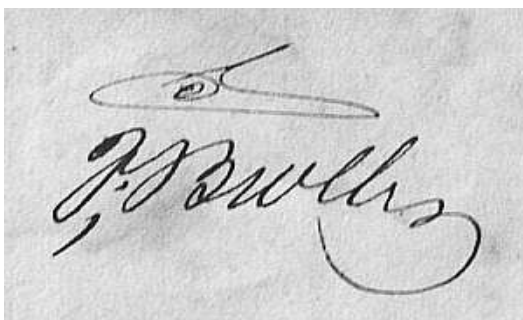
### 6.1.3 Omistushistoria

Yksittäisen kirjan omistushistoriasta kertovat siitä löytyvät signeeraukset, päiväykset sekä kirjanomistajan merkit kuten leimat ja exlibrikset. Strömmer-kokoelman niteistä löytyy lukuisia signeerauksia, joista osa on päivätty. Strömmereitä ja Bäckvalleja lukuun ottamatta eri nimiä on yhteensä 35. Mukana

on kokonaisia ja lyhennettyjä nimiä sekä helposti luettavia signeerauksia ja sellaisia, joista on vaikea saada selvää. Kuvista 4 ja 5 löytyvät esimerkit selkeästä päivätystä signeerauksesta sekä Johan Bäckvallin toisinaan käyttämästä lyhennetystä signeerauksesta. Muita kirjanomistajan merkkejä löytyy vain yksi leima, jonka mukaan kyseisen niteen aikaisempi omistaja on ollut "Undervisningskommenderingen vid 4:e, Uleåborgs, Finska Skarpskyttebataljon". Vain 22 kirjasta ei löydy mitään viitteitä niiden aikaisempien omistajien henkilöllisyyksistä.



Kuva 4. Selkeä päivätty signeeraus.

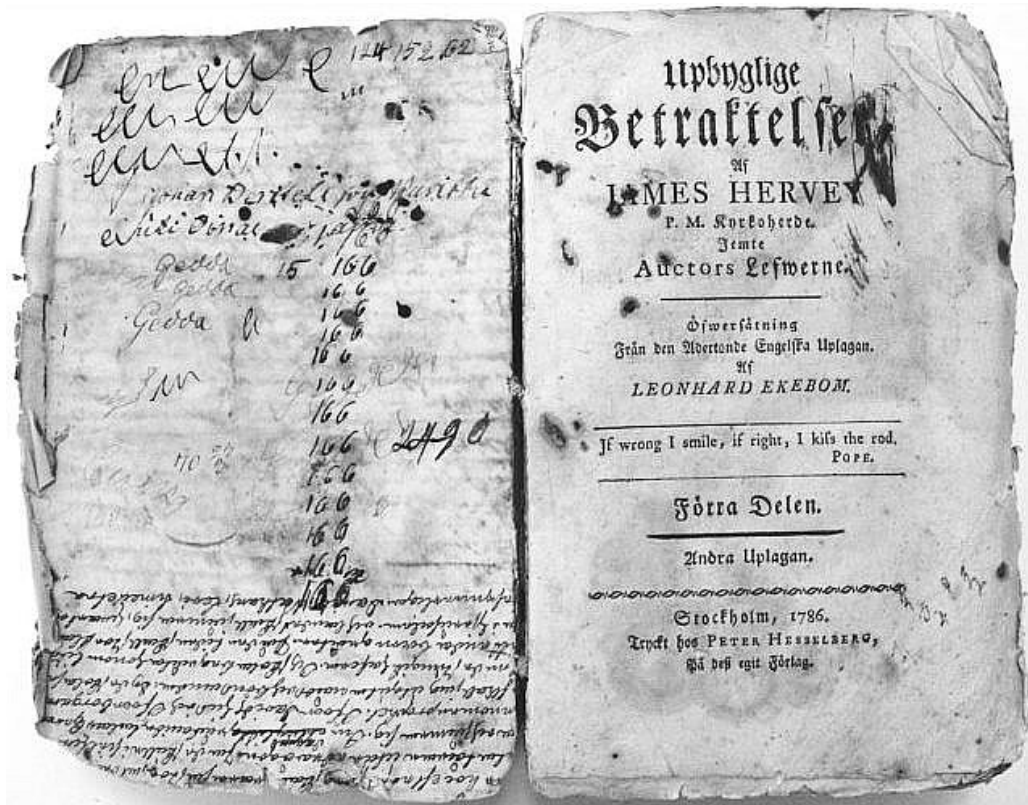


Kuva 5. Johan Bäckvallin lyhennetty signeeraus.

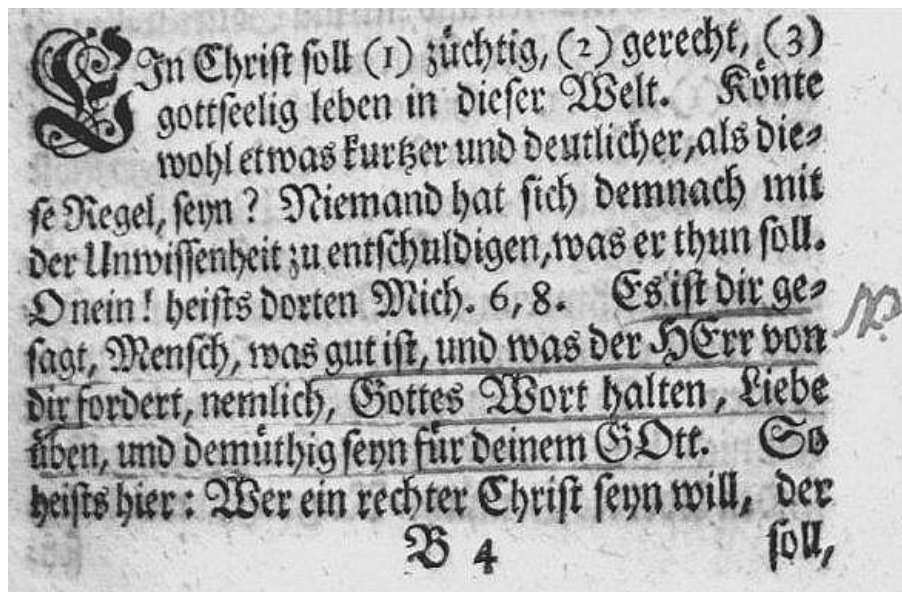
MARC 21 -formaatin kenttä 561 on tarkoitettu omistushistoriaa koskeville huomautuksille (Kansalliskirjasto 2010). Toinen mahdollisuus aikaisemman omistajan nimen merkitsemiselle on tehdä henkilön nimen lisäkirjaus kenttään 700 ja osoittaa osakentässä henkilön funktio (Curwen & Jonsson 2007, 34). Vielä on ratkaistava jäljennetäänkö tiedot täsmällisesti kirjassa esiintyvässä muodossa vai selvennetäänkö huomautuksen sisältöä esimerkiksi kääntämällä tarvittaessa paikannimet luettelointikielelle tai avaamalla lyhenteet. Selventäminen on perusteltua, koska se edesauttaa tietojen löytymistä. Erityisen hyödyllistä se on lyhennettyjen nimien kohdalla, jos tiedetään varmuudella, mihin nimeen lyhenne viittaa.

#### 6.1.4 Merkinnät

Erilaisia lukijan tai omistajan tekemiä merkintöjä löytyy Strömmer-kokoelman kirjojen etu- ja takalehdiltä, kansien sisä- ja ulkopuolilta, painamattomilta sivuilta sekä sivujen marginaaleista. Merkinnät voivat olla kirjoitusta, alleviivauksia sekä yksittäisiä kirjaimia tai symboleja, ja niitä löytyy muun muassa uskonnollisesta kirjallisuudesta, oppikirjoista sekä latinankielisestä kirjallisuudesta. Erityisen paljon merkintöjä löytyy usealta sivulta englantilaisen James Herveyn uskonnollisten kirjoitelmien ruotsinkielisestä käännöksestä (Kuva 6). Osa merkinnöistä taas on hyvin suppeita, kuten erään saksalaisen uskonnollisten tekstien kokoelman muutamat alleviivaukset ja marginaalimerkinnät, joista on esimerkki kuvassa 7.



Kuva 6. Runsaasti lukijan tekemiä merkintöjä.



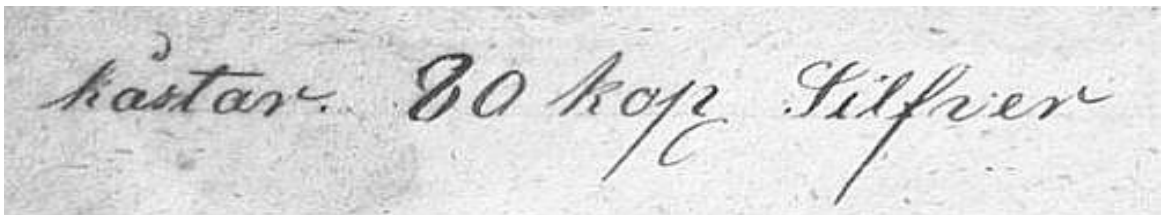
Kuva 7. Lukijan tekemä alleviivaus.



Tämänkaltaisia lisäyksiä ei voi aina sivuuttaa, sillä jotkin niistä voivat olla huomionarvoisia: esimerkiksi merkkihenkilön omakätiset huomautukset voivat lisätä kirjan arvoa sekä kiinnostavuutta, ja omistuskirjoitukset voivat kertoa henkilöiden välisistä suhteista (Bone 2007, 15; Capdeville 1999, 245). Lukijoiden tekemät merkinnät kertovat teosten käytöstä sekä tekstien saamasta vastaanotosta, ja niitä voi pitää merkittävänä, jos niitä on runsaasti tai jos niiden tekijä tiedetään. Merkinnöille ei kuitenkaan ole omaa MARC 21 -huomautuskenttää.

#### 6.1.5 Esinehistoria

Muita esinehistoriasta kertovia merkkejä löytyy vanhoista kirjoista usein. Näitä voivat olla esimerkiksi töherrykset, merkinnät kirjan hinnasta sekä sivujen välistä löytyvät esineet. Muutamasta Strömmer-kokoelman teoksesta löytyy hintatieto. Esimerkiksi vuonna 1844 julkaistu kirjeiden kirjoittamisen ja ruotsin oikeinkirjoituksen opas *Ny brefställare* on joskus historiansa aikana maksanut ”80 kop Silfver” (Kuva 8).



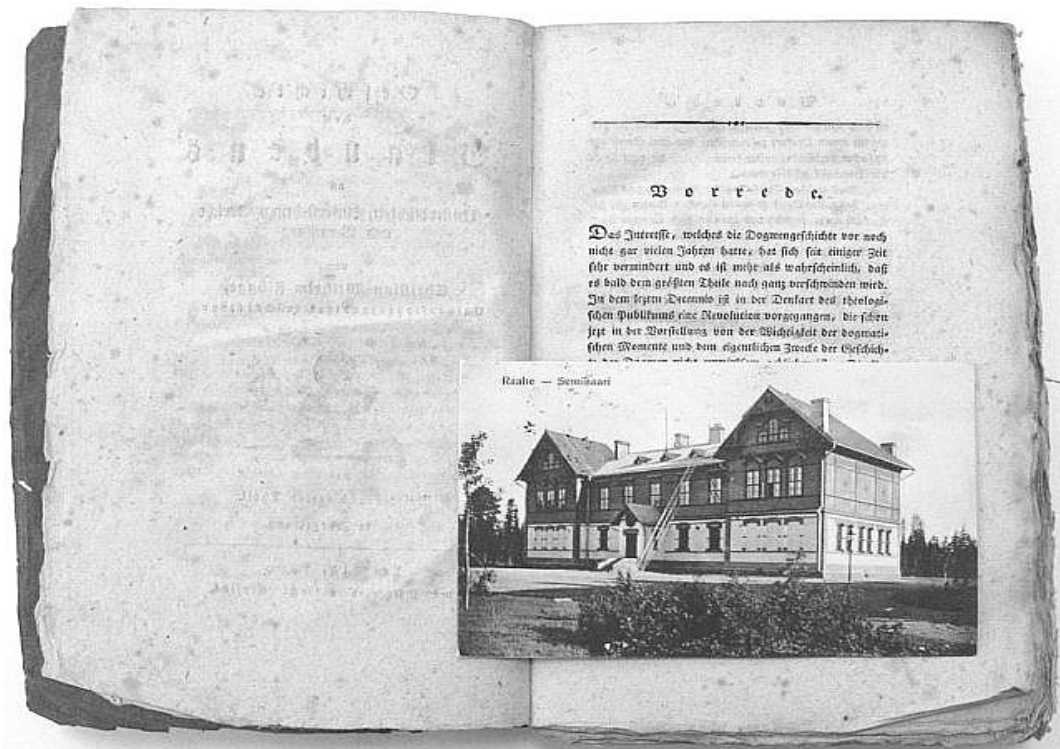
Kuva 8. Merkintä kirjan hinnasta.

Erilaisia töherryksiä löytyy varsinkin kokoelman oppikirjoista. Selkeitä piirroksia on vain muutama, kuten suomenkielisen Raamatun otsikoitu ”Sotamies” (Kuva 9). Lisäksi eri niteiden sivujen välistä löytyy kuivuneita kasvinosia, höyheniä,

kirjeitä, muistilappuja ja muita papereita, kankaanpala, nuppineulalla kiinnitetty revennyt sivu sekä postikortti vuodelta 1910 (Kuva 10).



Kuva 9. Otsikoitu piirros Raamatun etukannen sisäpuolella.



Kuva 10. Kirjan sivujen välissä ollut postikortti vuodelta 1910.

Esineen historiasta kertovien todisteiden arvoa tai merkitystä on vaikea määrittää. Jos sivujen välistä löytyviä esineitä pidetään tärkeinä (esimerkiksi merkittävän henkilön kirje), ne voidaan joko jättää paikoilleen ja kirjata kuvailutietoihin tai ottaa talteen ja luetteloida erikseen. Tämän materiaalin poistamisessa on vaarana näkymättömän kokoelman syntyminen: jos sille ei luoda omia luettelointitietoja eikä sen ja kirjan välistä yhteyttä kirjata mihinkään, kirjaston asiakkaat eivät voi tietää sen olemassaolosta tai merkityksestä (Whittaker 2006, 127). Voi siis olla helpompaa jättää nämä esineet sivujen väliin, mistä tuskin on haittaa, jos niitä ei pidetä arvokkaina. Paikoilleen jätettyinä ne voivat kertoa kirjojen käytöstä. MARC 21 -formaattiin ei kuulu erityistä huomautuskenttää tämän materiaalin olemassaolon merkitsemiselle, kuten ei myöskään historiallisille hintatiedoille tai lukijoiden piirroksille ja töherryksille.

## 6.2 Esimerkkejä

Seuraavat viisi esimerkkiä näyttävät, kuinka edellä mainittuja ja muita MARC 21 -kenttiä voi hyödyntää vanhojen kirjojen kattavassa luetteloinnissa. Olen laatinut esimerkit niin ikään Strömmer-kokoelman teoksista. Tarkoitus ei ole esittää täydellistä kuvailua jokaisesta kirjasta, vaan antaa perustiedot ja keskittyä niihin kenttiin, jotka liittyvät tässä työssä käsitelyihin vanhojen kirjojen luetteloinnin piirteisiin. Olen jättänyt pois muun muassa painostiedot, asiasanat sekä huomautuksen lähteestä, josta löytyy bibliografinen kuvaus teoksesta. Lisäksi kenttien indikaattoreita ei ole merkitty, mutta tarvittavat osakenttäkoodit ovat mukana.

### Merkintä lahjoittajasta ja aikaisemmasta omistajasta

- 245** |a Collegium pastorale practicum, indeholdende en fornøden underviisning ... for dennem som enten berede sig til at tiene Gud og Næsten i det hellige Præste-Embede, eller og leve allerede deri ... / |c af Erich Pontoppidan.
- 260** |a Kiøbenhavn : |b Udi det Kongelige Waysenhuus trykt af Gottmann Friderich Kiesel, |c 1757.
- 300** |a [16], 740, [12] s. ; |c 4:o.
- 541** |a Saara ja Kalle Strömmerin lahjoitus 2009.
- 561** |a Samuel & Johan Jacob Strömmer, Monola, 13.10.1835.
- 590** |a Strömmer-kokoelma.

Vanhojen kirjojen painoksia on usein vaikea erottaa toisistaan. Tätä kuitenkin helpottaa nimiösivun tietojen täsmällinen jäljentäminen kuvailutietoihin sekä teosten tarkka fyysinen kuvailu. Tämä näkyy kaikissa esimerkeissä nimekkeessä (245), julkaisutiedoissa (260) ja ulkoasussa (300), jossa

ilmoitetaan myös numeroimattomien sivujen lukumäärä hakasulkeissa sekä teoksen bibliografinen koko.

Tässä esimerkissä on mainittu lahjoittaja kentässä 541. Eri kirjastoissa on varmasti omat näkemykset siitä, pidetäänkö tämän tiedon ilmoittamista tarpeellisena. Jos tieto kuitenkin merkitään, sen voi kirjata joko edellä osoitetulla tavalla tai käyttämällä osakenttiä c, a ja d ilmoittamaan hankintatapa, -lähde sekä -aika: |c Lahjoitus; |a Saara ja Kalle Strömmer; |d 2009. Tämä tapa on hieman monimutkaisempi, mutta sillä on suomeksi luetteloitaessa se etu, että lahjoittajan nimeä ei tarvitse taivuttaa, mikä parantaa tiedon löydettävyyttä. Huomautus omistushistoriasta (561) sisältää kirjasta löytyneen päivätyn signeerauksen tiedot, mutta päiväystä ei ole merkitty alkuperäisessä muodossaan ("den 13.de October 1835") vaan selvennettyinä. Strömmer-nimi toistuu myös paikallisessa huomautuksessa (590), jonka tarkoitus on näissä esimerkeissä ilmoittaa alkuperäinen kokoelma.

### Lisätieto nimiösivusta ja selvennetty signeeraus

- |  |
|--|
| <p><b>245</b>  a Mycket kort och enfaldig, doch tydelig och grundelig förklaring öfwer salig Doct. Martini Lutheri mindre cateches uti 67 predikningar författad /  c af Alexander Roswall.</p> <p><b>260</b>  a Norrköping :  b tryckt af Johan Edman, på egen bekostnad,  c 1762.</p> <p><b>300</b>  a [8], 756, [7] s. ;  c 8:o.</p> <p><b>500</b>  a Nimekettä edeltää invokaatio I Jesu namn!.</p> <p><b>561</b>  a Samuel Abraham Strömmer 1887; Joh. H. Hjulberg.</p> <p><b>590</b>  a Strömmer-kokoelma.</p> |
|--|

Tämän teoksen kohdalla yleinen huomautus (500) sisältää lisätietoa nimiösivusta. Koska huomautuksessa kerrotaan nimekkeeseen kuulumattoman tekstin sijainnista eikä vain sen olemassaolosta, nimiösivusta muodostuu tarkempi kuva, mikä voi auttaa painosten erottamisessa. Omistushistorian (561) kohdalla on tehty selvennys ensimmäisen nimeen, joka löytyy teoksesta muodossa ”S. A. Strömmer”. Sen sijaan jälkimmäisen nimen täydellinen muoto ei ole tiedossa, joten se on kirjattu sellaisenaan.

### Epätäydellinen kappale

- |            |   |
|------------|---|
| <b>245</b> | a Neue Sammlung auserlesener Reden des Marcus Tullius Cicero.  n Zweiter Band /  c übersetzt und erläutert von Friederich Carl Wolff. |
| <b>260</b> | a Altona :  b Johann Friederich Hammerich,  c 1824.   |
| <b>300</b> | a 411, [3] s. ;  c 8:o.   |
| <b>500</b> | a Nimiösivu sidottu sivujen 406 ja 407 väliin.  |
| <b>500</b> | a Epätäydellinen kappale: s. 177–336 puuttuvat.   |
| <b>500</b> | a Samassa niteessä: Auserlesene Reden : dritter Band / Marcus Tullius Cicero. Altona : Johann Friederich Hammerich, 1817.             |
| <b>561</b> | a Pehr Alfred Bäckvall.   |
| <b>590</b> | a Strömmer-kokoelma.  |

Monet vanhat kirjat ovat uniikkeja tai epätäydellisiä kappaleita ja saattavat tarvita useita yleisiä huomautuksia (500) kuvailun täydentämiseksi. Tässä esimerkissä kyseessä on teos, joka on sidottu samaan niteeseen toisen teoksen kanssa. Kirjassa ei ole yhdenkään Strömmer-suvun jäsenen signeerausta, joten yhteys sukuun ilmenee kuvailutiedoista vain joko käyttämällä erillistä huomautusta alkuperäisestä kokoelmasta (590) tai lisäämällä omistushistoriaan ”Strömmer-suku”.

### Useita huomautuksia

- 245** |a Försök till lärobok i gamla historien, för lärdoms-scholor / |c af Jacob Ekelund.
- 260** |a Stockholm : |b Zacharias Haeggström, |c 1845.
- 300** |a 131, [1] s. ; |c 8:o.
- 500** |a Samassa niteessä: Försök till lärobok i medeltidens historia, för lärdoms-scholor/ Jacob Ekelund. Stockholm : Zacharias Haeggström, 1850.
- 500** |a Selkänimeke: Gamla och Medeltidens Historia.
- 500** |a Merkintöjä kansien sisäpuolilla ja sivuilla.
- 500** |a Sivujen reunat repaleiset, revenneitä sivuja, kannet vahingoittuneet.
- 561** |a Emil Candelin; Eli Elving; Gustaf Aijmelius; Carl Strömmer, Helsingfors, 19.4.1873; Alfred Aijmelius.
- 590** |a Strömmer-kokoelma.

Myös tässä esimerkissä on käytetty useita yleisiä huomautuksia (500). Vanhojen kirjojen kohdalla ne kertovat usein käsillä olevan kappaleen piirteistä ja historiasta. Lukijoiden tekemiä merkintöjä löytyy kirjasta paljon, joten niiden olemassaolo on mainittu huomautuksessa. Myös kirjan huonosta kunnosta on tehty huomautus. Kyseessä on oppikirja, joka on kulkenut lukuisten käsien kautta, niinpä siihen on kerääntynyt useiden omistajien signeerauksia. Näistä vain yksi on päivätty ja sitä on selvennetty alkuperäisestä muodostaan ”H:fors 18 19/iv 73”. Paikannimen voisi vielä kääntää suomeksi, jos sitä pidetään tarpeellisena.

Tämän esimerkkiteoksen julkaisuajankohta ylittää 15 vuodella vanhojen ja uusien monografiajulkaisujen rajakohdaksi usein mainitun vuoden 1830. Teosta luetteloitaessa voisi siis perustellusti noudattaa tavanomaisia monografioiden luettelointisääntöjä, mutta omistus- ja esinehistoriaa valottavat huomautukset

olisi mielestäni hyvä merkitä joka tapauksessa, kuten myös tieto alkuperäisestä kokoelmasta. Strömmer-kokoelman teosten perusteella ei ole mahdollista määritellä, mitä vuotta voisi pitää sellaisena rajapyykkinä, jonka jälkeen vanhojen kirjojen ominaispiirteitä ei enää löydy julkaisuista. Kokoelmaan kuuluu yhteensä 50 teosta, jotka on julkaistu vuoden 1830 jälkeen, ja joista useista löytyy aikaisemmista omistajista ja käytöstä kertovia merkkejä. Kirjaston kannalta voi olla hyödyllistä määritellä julkaisuajan mukainen rajausta sille, mitä teoksia käsitellään vanhoina kirjoina. On kuitenkin asiakkaiden edun mukaista suhtautua joustavasti rajauksiin ja sallia huomionarvoisina pidettyjen lisätietojen merkitseminen myös uudempien teosten tietueisiin.

### Merkintä esinehistoriasta

- 245** |a Tyskt och svenskt lexikon. |n [1–2] / |c författadt af Jonas Wikforss.  
**260** |a Stockholm : |b tryckt hos C. F. Marquard, |c 1804.  
**300** |a [8] s., 1006, 1094 palstaa ; |c 4:o.  
**500** |a 2. osan painaja Anders Jacobson Nordström.  
**500** |a Sivujen välissä höyheniä.  
**505** |a Yhteensidottu 1. osa A–K, 2. osa L–Z.  
**561** |a Pehr Heikel; Strömmer.  
**590** |a Strömmer-kokoelma.

Tässä esimerkissä on tehty huomautus sivujen välissä olevista esineistä. Koska kyseessä on muutama höyhen, ne eivät todennäköisesti ole niin arvokkaita, että ne pitäisi ottaa talteen säilymistä varten. Luetteloijan voi olla vaikea päättää, mitkä kirjan esinehistoriaan liittyvät asiat ovat huomionarvoisia. Jokainen töherrys tai kuivattu lehti tuskin on merkittävä, mutta harvinaiselta vaikuttavat löydöt kannattaa mielestäni mainita kuvailutiedoissa.



## 7 KATTAVAN LUETTELOINNIN EDUT

### 7.1 Asiakkaan näkökulma

Kattavan luetteloinnin lisätietojen kirjaaminen voi olla työlästä kirjaston näkökulmasta, mutta toivottua asiakkaan näkökulmasta. Kirjojen omistuksesta ja käytöstä kertovaa tietoa voidaan hyödyntää oppi- ja henkilöhistorian tutkimuksessa (Söderholm 2001, 111). Siitä on hyötyä myös kirjahistorian tutkijoille, jotka ovat kiinnostuneita sekä kirjoista esineinä että niiden kulttuurisista ja yhteiskunnallisista vaikutuksista (Parland-von Essen 2008, 10; Russell 2003, [4]).

Keskeinen rooli kirjallisen kulttuurin levinneisyyden ja merkityksen selvittämisessä on kirjojen omistuksen tutkimisella. Suomessa tätä on toistaiseksi tarkasteltu pääosin perukirjojen sekä kirjahuutokauppojen pöytäkirjojen ja kuittien avulla. Niiden tiedot ovat kuitenkin epätarkkoja ja puutteellisia, eivätkä ne kerro kirjojen käytöstä. (Parland-von Essen 2008, 10–12.) Vanhoja kirjoja tutkimalla voi löytyä näitä lähteitä täydentävää tai jopa merkittävämpää tietoa, mutta ongelmana on olennaisten kappaleiden löytäminen. Jos luettelointitiedoista löytyy merkintä kirjojen aikaisemmista omistajista, alkuperäisestä kokoelmasta sekä niiden mahdollisesti sisältämistä merkinnöistä, tutkijat voivat paikantaa hyödylliset teokset melko vaivattomasti. Merkintä kirjanpainajasta, kirjakauppiasta tai esimerkiksi painolaatan kaivertajasta taas voi auttaa tutkijaa muodostamaan kuvan tietyn henkilön tai työpajan tuotannosta sekä löytämään tutkimuksen kannalta olennaiset teokset (Russell 2003, [18]).

Asiakkaan kannalta tärkein näkökohta on kuitenkin teosten löydettävyys. Koska korttiluetteloja ei enää päivitetä, kirjastotietokanta on ainoa lähde, josta asiakas voi saada ajan tasalla olevaa tietoa saatavilla olevista materiaaleista. Luetteloimaton aineisto muodostaa niin kutsutun näkymättömän kokoelman, koska se ei näy tietokannassa. Tieteellisen kirjaston kokoelman osien näkymättömyys voi pahimmillaan hankaloittaa kirjastoa käyttävien tutkijoiden työtä. Asiakkaat eivät yleensä osaa kysyä tästä aineistosta tai edes tiedä sen olemassaolosta, elleivät he ole kuulleet siitä kirjaston henkilökunnalta tai muuta kautta. Aineisto voi löytyä sattumalta vain siinä tapauksessa, että se on sijoitettu avohyllyihin. Lisäksi luetteloimattoman aineiston tuntemus voi olla vain muutaman työntekijän omaamaa hiljaista tietoa, joka ei välttämättä välity muille. Tämä taas voi johtaa muun muassa kaksoiskappaleiden hankintaan. (Jones 2004, 89.) Löydettävyyden vähimmäisvaatimus on siis luettelointitietojen luominen, mikä palvelee sekä kirjastoa että sen asiakkaita.

Löydettävyys on keskeinen näkökohta myös kattavan luetteloinnin toteuttamisessa. Tavanomaisia luettelointitietoja täydentävän informaation lisääminen ei automaattisesti lisää tietueen arvoa, jos tietoa on vaikea löytää. Asiakkaiden on helppo paikantaa tiettyä vanhaa kirjaa koskevat huomautukset kirjaston tietokannasta; sen sijaan toisin päin tapahtuvat haut, kuten tietylle henkilölle kuuluneiden kirjojen löytäminen, ovat huomattavasti vaikeampia (Curwen & Jonsson 2007, 41). Esimerkiksi etsittäessä keräilijä Oskar Ranckenille kuuluneita kirjoja Åbo Akademin kirjaston Alma-tietokannasta sanahaku nimellä Rancken tuo vajaan 250 viitettä. Näistä vain osa on teoksia, jotka ovat kuuluneet Ranckenin kokoelmaan; muut ovat tietueita, joissa esiintyy nimi Rancken. Jos alkuperäisen kokoelman tai aikaisemman omistajan nimi on kirjattu vain lyhenteenä, on oikeiden viitteiden löytäminen vieläkin hankalampaa. Kirjastotietokannat mahdollistavat erilaisten luetteloiden luomisen esimerkiksi teosten lahjoittajista, ja vapaasanahaun ansiosta kaikki tietueissa esiintyvät

tiedot ovat löydettävissä. Hakutuloksia kuitenkin vääristävät vaihtelevasti käytetyt kuvailutermit ja lyhenteet, luotteloijan tekemät lisäykset (kuten [sic]) sekä vanhojen tekstien usein epätavalliset kirjoitusmuodot. (Russell 2003, [19].)

Löydettävyys parantuisi luultavasti eniten, jos luotteloinnissa käytettäisiin täsmällistä sanastoa. Yhdysvalloissa on laadittu vanhoihin kirjoihin liittyviä kontrolloituja asiasanastoja muun muassa sidosta, omistushistoriaa, paperia ja eri genrejä (kuten saarnakirjallisuus ja miniatyyrikirjat) kuvaavista termeistä (Russell 2003, [18]). Suomenkielisten asiasanastojen ja tesaurusten kohdalla tilanne on huonompi. Erikoissanastoja on laadittu kirjallisuudentutkimukselle, museoalalle sekä kirjasto- ja tietopalvelualalle, mutta näistä löytyy painatteiden kuvaamiseen vain perustermejä. Luotteloijan asiantuntemus voi kuitenkin tasapainottaa tätä puutetta. Toisaalta liiallinen erikoissanaston käyttö voi haitata luottelointitietojen ymmärrettävyyttä (Stalker & Dooley 1992, 9–10).

## 7.2 Kirjaston näkökulma

Luvun 6 esimerkit osoittavat, että luotteloija on avainasemassa kattavan luotteloinnin toteuttamisessa. Kirjastot voivat paikata ohjaavien yleisten sääntöjen puuttumista laatimalla omia ohjenuoriaan, mutta yksittäisten luotteloijien merkitystä niiden soveltamisessa ei pidä aliarvioida. Luotteloija päättää, mikä informaatio on huomionarvoista, miten se lisätään tietueeseen, mitä termejä käytetään sekä mitä selvennyksiä tehdään. Lisäksi hän arvioi tuotetun tietueen ymmärrettävyyden ja löydettävyyden asiakkaan näkökulmasta.

Kirjaston asiakkaiden parissa on varmasti kiinnostusta tietueiden lisätietoja kohtaan, mutta vanhojen kirjojen kattavan luetteloinnin vaatiman suuren työmäärän hyödyllisyyttä on kuitenkin vaikea arvioida. Luetteloijan käsitykset tietokannan luonteesta sekä kirjaston asiakaskunnan tarpeista vaikuttavat hänen päätöksiinsä siitä, mitä tavanomaisia luettelointitietoja täydentäviä elementtejä tietueisiin lisätään ja missä muodossa. Koska todellisuudessa on mahdotonta vastata kaikkiin asiakkaiden toiveisiin tai ennakoida kaikkia heidän tarpeitaan, joka suhteessa täydellisten tietueiden luominen vaikuttaa resurssien tuhlaamiselta. (Whittaker 2006, 123, 125–27.) Asiakkaille ja kirjastolle tuotettu hyöty kuitenkin oikeuttaa resurssien käytön. Kirjastossa olisikin päätettävä, mikä on tarpeeksi kattava kuvailun taso ja mitä elementtejä tietueisiin sisällytetään, jotta sekä parannetaan kirjaston työntekijöiden kokoelmatuntemusta että autetaan asiakkaita löytämään heidän tarvitsemansa aineisto.

Mielestäni kattavan luetteloinnin minimitasoksi voi määritellä omistushistorian kirjaamisen. Se on melko helppo merkitä tietueisiin, koska sille on oma MARC 21 -huomautuskenttä (561). Lisäksi tieto voi olla erittäin hyödyllistä, sillä se auttaa tietyistä henkilöistä kiinnostuneet asiakkaat mahdollisesti arvokkaiden teosten jäljille. Muut lisätiedot kasvattavat tietueen hyödyllisyyttä entisestään, jos niitä merkittäessä kiinnitetään huomiota niiden löydettävyyteen. Täsmällisen sanaston käyttö, tietojen selventäminen, lyhenteiden avaaminen sekä tarvittaessa termien kääntäminen puolestaan parantavat tietojen löydettävyyttä ja ymmärrettävyyttä.

## 8 LOPUKSI

Opinnäytetyön tarkoitus oli esitellä kokoelma-arvioinnin tulokset ja tarkastella vanhojen kirjojen luettelointia sekä teoreettiselta kannalta että arvioidun kokoelman materiaalin valossa. Arvioinnin kohteena ollut Strömmer-kokoelma on suppea, siihen kuuluvilla teoksilla on suuria ikäeroja ja useat niistä ovat vahingoittuneita. Se on kuitenkin arvokas lahjoitus Åbo Akademin kirjastolle, koska se sisältää Suomessa harvinaisia teoksia. Siitä voi myös olla hyötyä kirjahistorian tutkijoille, sillä kokoelman teokset sisältävät paljon merkkejä omistushistoriasta ja käytöstä. Vanhojen kirjojen kattava luettelointi taas on työlästä, mutta kirjaston henkilökunta ja asiakkaat voivat molemmat hyötyä siitä. Sen toteuttamiselle ei ole yleispätevää ohjeistusta, joten luetteloijan tekemät valinnat ja päätökset ovat merkittäviä.

Kokoelma-arvioinnin ja vanhojen kirjojen luetteloinnin yhdistäminen samassa tutkimuksessa onnistui, koska Strömmer-kokoelmaan kuuluu useita varsin iäkkäitä teoksia. Kokoelmaan perehtyminen toi käytännön näkökulman vanhojen kirjojen ominaispiirteiden ja luetteloinnin tarkasteluun. Lisäksi se auttoi muodostamaan yleiskuvan siitä esine- ja omistushistoriaa valottavasta informaatiosta, jota useista vanhoista kirjoista löytyy, sekä valitsemaan olennaisimmat esimerkit.

Kokoelma-arviointia varten tehdyn tiedonkeruun olisi voinut toteuttaa täsmällisemmin luettelointisääntöjen periaatteita noudattaen. Tiedonkeruun menetelmät palvelivat ensisijaisesti kokoelma-arviointia ja siihen liittyvien

analyysien tekemistä sekä toissijaisesti vanhojen kirjojen kattavan luetteloinnin tarkastelua käytännön esimerkkien valossa. Työn tuloksena syntynyt taulukko olisi voinut olla hyödyllisempi, kun teoksia tulevaisuudessa luetteloidaan, jos sen sisältämät tiedot olisi kauttaaltaan kirjattu luettelointisääntöjen edellyttämässä muodossa. Myös huomiotta jääneitä kirjojen sidoksia olisi voinut tarkastella. Lisäksi vanhan kirjan määritelmä jäi epäselväksi, koska sitä ei ole muotoiltu täsmällisesti luettelointisäännöissä. Tarkempaa määritelmää olisi voinut etsiä esimerkiksi tarkastelemalla muiden maiden luettelointisääntöjä. On kuitenkin mahdollista, että vanhoja kirjoja leimaavan epätäydellisyyden ja uniikkiuden takia luvun 5.1 hahmotelmaa tarkempaa kuvaa ei niistä voi antaa.

Haastavinta työssä olivat kokoelma-arvioinnin kohdalla epätäydelliset kappaleet. Niistä löytyneitä puutteellisia tietoja piti täydentää eri kirjastotietokantojen avulla, mutta työtä vaikeutti vanhoille kirjoille tyypillinen ongelma: painosten tunnistaminen ja erottaminen toisistaan. Mielenkiintoisinta taas oli luvun 6 käytännön näkökulman tarkasteleminen sekä teorian ja oikeiden teosten yhdistäminen esimerkkien avulla.

Hyödyllinen ja kiinnostava kohde jatkotutkimukselle on kirjastojen asiakkaiden näkökulma vanhojen kirjojen luettelointiin. Asiakkaat ovat tärkein syy luetteloinnin tekemiseen, joten on tarpeellista selvittää, mitä tietoja he kaipaavat teoksista, miten he käyttävät ja etsivät kuvailutietoja sekä onko nykyisten luettelointisääntöjen mukaan toteutettu kuvailu heidän mielestään ymmärrettävää. Tätä voisi tutkia esimerkiksi asiakaskyselyillä, vanhoja kirjoja käyttävien tutkijoiden haastatteluilla sekä selvittämällä, mitä aiheeseen liittyviä kysymyksiä asiakkaat esittävät kirjastoissa. Asiakkaiden tarpeiden tuntemus auttaisi kohdistamaan resursseja ja perustelemaan aikaa vievän kattavan luetteloinnin tekemistä.

## LÄHTEET

### Painamaton lähde

Åbo Akademis bibliotek (ÅA), Turku

Anna ja Pertti Heikinheimon kirje Birgitta Eriksson-Katajaiselle 31.1.2009.

### Painetut lähteet

Agee, J. 2005. Collection Evaluation: A Foundation for Collection Development. Collection Building 24, 92–95.

Autio-Tuuli, M. 2009. RDA – uusi luettelointistandardi: käyttäjän tarpeet kuvailutietojen lähtökohdaksi. Tietolinja, 1. Viitattu 9.7.2011 <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe200905201529>

Bone, C. 2007. The Case of the Missing Title Page: Research in Rare Book Cataloguing. Feliciter 53, 15–17. Saatavissa: [http://www.cla.ca/AM/Template.cfm?Section=Vol\\_53\\_No\\_1&Template=/CM/ContentDisplay.cfm&ContentID=3845](http://www.cla.ca/AM/Template.cfm?Section=Vol_53_No_1&Template=/CM/ContentDisplay.cfm&ContentID=3845)

Capdeville, S. 1999. Fellmanin Lapponica-kokoelman luetteloinnista. Suomalais-Ugrilaisen Seuran Aikakauskirja 88, 237–48.

Curwen, T. & Jonsson, G. 2007. Provenance and the Itinerary of the Book: Recording Provenance Data in On-Line Catalogues. Teoksessa Shaw, D. J. (toim.) Imprints and Owners: Recording the Cultural Geography of Europe. London: Consortium of European Research Libraries, 31–47.

Delaveau, M.; Sordet, Y., & Westeel, I. 2005. Penser le catalogage du livre ancien à l'âge du numérique. Bulletin des bibliothèques de France 50, 52–61. Saatavissa: <http://bbf.enssib.fr/consulter/bbf-2005-04-0052-011.pdf>

Dooley, J. M. 1992. Conundrums for Rare Book Catalogers. Rare Books & Manuscripts Librarianship 7, 79–84. Saatavissa: <http://rbm.acrl.org/content/rbml/7/2/79.full.pdf+html>

Evans, G. E. & Saponaro, M. Z. 2005. Developing Library and Information Center Collections. 5. painos. Westport: Libraries Unlimited.

Havu, S. & Nyqvist, R. (toim.) 1993. Suomalaiset luettelointisäännöt: vanhojen monografiajulkaisujen kuvailu. Helsinki: Kirjastopalvelu.

Havu, S. 1996. Kirja kirjahistoriallisen tutkimuksen kohteena. Teoksessa Laine, T. (toim.) Kirjahistoria: johdatus vanhan kirjan tutkimukseen. Helsinki: SKS, 35–72.

International Federation of Library Associations and Institutions 2007. International Standard Bibliographic Description (ISBD): Preliminary Consolidated Edition. München: K. G. Saur. Saatavissa: [http://www.ifla.org/files/cataloguing/isbd/isbd-cons\\_2007-en.pdf](http://www.ifla.org/files/cataloguing/isbd/isbd-cons_2007-en.pdf)

Johnson, P. 2009. Fundamentals of Collection Development and Management. 2. painos. Chicago: American Library Association.

Jones, B. M. 2004. Hidden Collections, Scholarly Barriers: Creating Access to Unprocessed Special Collections Materials in America's Research Libraries. *RBM: A Journal of Rare Books, Manuscripts, and Cultural Heritage* 5, 88–105. Saatavissa: <http://rbm.acrl.org/content/5/2/88.full.pdf+html>

Kansalliskirjasto 2010. MARC 21 -formaatti: bibliografiset tiedot. Viitattu 16.8.2011 <http://www.kansalliskirjasto.fi/extra/marc21/bib/index.htm>

Kansalliskirjasto 2011a. Luettelointisäännöt: alue 4 (luonnos 19.7.2011). Viitattu 23.7.2011 [http://www.kansalliskirjasto.fi/attachments/5yb7VrWM9/60JMdQ2u5/Files/CurrentFile/YhdistettyAlue4\\_20110719.pdf](http://www.kansalliskirjasto.fi/attachments/5yb7VrWM9/60JMdQ2u5/Files/CurrentFile/YhdistettyAlue4_20110719.pdf)

Kansalliskirjasto 2011b. Luettelointisäännöt: alue 5 (luonnos 19.7.2011). Viitattu 23.7.2011 [http://www.kansalliskirjasto.fi/attachments/5yb7VrWM9/60JMelfrr/Files/CurrentFile/YhdistettyAlue5\\_20110719.pdf](http://www.kansalliskirjasto.fi/attachments/5yb7VrWM9/60JMelfrr/Files/CurrentFile/YhdistettyAlue5_20110719.pdf)

Kansalliskirjasto 2011c. Luettelointisäännöt: alue 7 (luonnos 19.7.2011). Viitattu 23.7.2011 [http://www.kansalliskirjasto.fi/attachments/5yb7VrWM9/60JMhE217/Files/CurrentFile/YhdistettyAlue7\\_20110719.pdf](http://www.kansalliskirjasto.fi/attachments/5yb7VrWM9/60JMhE217/Files/CurrentFile/YhdistettyAlue7_20110719.pdf)

Kotivuori, Y. 2005. Ylioppilasmatrikkeli 1640–1852: Johan Bäckvall. Viitattu 21.6.2011 <http://www.helsinki.fi/ylioppilasmatrikkeli/henkilo.php?id=15679>

Laine, E. 2002. Papisto kulttuurin välittäjänä. Teoksessa Knapas, R. & Forsgård, N. E. (toim.) Suomen kulttuurihistoria 2: tunne ja tieto. Helsinki: Tammi, 209–16.

Parland-von Essen, J. 2008. Kirjanomistus kulttuurihistoriallisen tutkimuksen kohteena: helsinkiläiset ja heidän kirjansa 1700-luvulla. Teoksessa Forselles, C. af & Laine, T. (toim.) Kirjakulttuuri kaupungissa 1700-luvulla. Helsinki: SKS, 10–34.

Pitts Theology Library Digital Image Archive [s.a.]. Printer's Device of Ernest Vögelin. Viitattu 16.7.2011 <http://www.pitts.emory.edu/DIA/detail.cfm?ID=115244>

Rajalin, M. 2010. Hereditas culturalis: digitaliserat material i Åbo Akademis bibliotek. Viitattu 27.6.2011 <http://bibbild.abo.fi/hereditas/index.htm>

Rozsondai, M. & Rozsondai, B. 2007. Cataloguing Rare Books in the Library of the Hungarian Academy of Sciences: Problems of Incunabula and Copy-Specific Data. Teoksessa Shaw, D. J. (toim.) Imprints and Owners: Recording the Cultural Geography of Europe. London: Consortium of European Research Libraries, 15–30.

Russell, B. M. 2003. Description and Access in Rare Books Cataloging: A Historical Survey. Viitattu 8.7.2011 [https://kb.osu.edu/dspace/bitstream/handle/1811/46643/RussellB\\_CatalogingClassificationQuarterly\\_2003\\_p491-523\\_AG.pdf?sequence=4](https://kb.osu.edu/dspace/bitstream/handle/1811/46643/RussellB_CatalogingClassificationQuarterly_2003_p491-523_AG.pdf?sequence=4)

Stalker, L. & Dooley, J. M. 1992. Descriptive Cataloging and Rare Books. *Rare Books & Manuscripts Librarianship* 7, 7–23. Saatavissa: <http://rbm.acrl.org/content/rbml/7/1/7.full.pdf+html>

Söderholm, T. 2001. Oskar Ranckens kvarlåtenskap: bokhistoria – kulturhistoria. Teoksessa Bregenhøj, C. (toim.) Oskar Rancken: pedagog och samlare, folklivsvetare och historiker. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland, 106–14.



Vahtola, J. 2007. Strömmer (1600–): suku. Kansallisbiografia. Viitattu 21.6.2011 <http://www.kansallisbiografia.fi/kb/artikkeli/2682/>

Whittaker, B. M. 2006. "Get It, Catalog It, Promote It": New Challenges to Providing Access to Special Collections. *RBM: A Journal of Rare Books, Manuscripts, and Cultural Heritage* 7, 121–33. Saatavissa: <http://rbm.acrl.org/content/7/2/121.full.pdf+html>

Wilén, R. & Kortelainen, T. 2007. Kirjastokokoelmien kehittämisen ja arvioinnin perusteet: teoria, menetelmät, käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Öhman, B. 2001. Samlaren Oskar Rancken: bokskatter i Vasa. Teoksessa Bregenhöj, C. (toim.) Oskar Rancken: pedagog och samlare, folklivsvetare och historiker. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland, 115–126.

## Liite. Strömmer-kokoelman tiedot

<b>Nimeke</b>	[Enarrationes in epistolas dominicales?]	Ioannis Avenarii ... Enarrationes in epistolas feriarum anniversariarum, integram textum enarrationem, additis suo loco doctrinis, continentes, methodo ad captum tam docentium, quam discentium accommodata	[Rhetorices contractae, sive partitionum oratoriarum libri V]	[Kolme palmusunnuntain saamaa]
<b>Vastuullisuus</b>	[Avenarius, Ioannes [Habermann, Johann]; Donner, Simon (käänt.)]	Avenarius, Ioannes [Habermann, Johann]; Donner, Simon (käänt.)	[Vossius, Gerardus Joannes]	
<b>Painos</b>				
<b>Kustannuspaikka</b>	[s.l.]	[s.l.]	[s.l.]	[s.l.]
<b>Kustantaja/julkaisija</b>	[s.n.]	[s.n.]	[s.n.]	[s.n.]
<b>Kustannusvuosi</b>	[1595]	1595	[1621?]	[1703?]
<b>Ulkoasu</b>	8:o (16 cm)	8:o (16 cm)	8:o (17 cm)	8:o (17 cm)
<b>Sarja</b>				
<b>Aineistolaji</b>	kirja	kirja	kirja	kirja
<b>Huomautukset</b>	kirjan alkuosa ja nimiösiivu puuttuvat; tässä kappaleessa [30], 779, [1] s.; sidottu samaan: Avenarius, Enarrationes in epistolas feriarum anniversariarum; julkaisuvuosi kääntäjän esipuheesta; etukannen sisäpuolella "No 64", "Samuel & Johan Strömmer Monola den 18 10/12 35"; etulehdellä "No 29 år 1869"	kirjan lopusta puuttuu sivuja; tässä kappaleessa s. 1-206; sidottu samaan: Avenarius, [Enarrationes in epistolas dominicales?]; nimiösivun kirjanpainajanmerkki kuului ilmeisesti Ernest Vögelinille (Leipzig), jolloin julkaisutiedot olisivat Lipsiae: Voegelini; etukannen sisäpuolella "No 64", "Samuel & Johan Strömmer Monola den 18 10/12 35"; etulehdellä "No 29 år 1869"	nimiösiivu puuttuu; nimeke teoksen ensimmäisen osion otsikosta ja julkaisuvuosi esipuheen päiväyksestä; tässä kappaleessa [22], 448, [14] s.; etukannen sisäpuolella "No 53", "No 43 år 1869", "Abraham Aspegreen" [yliviivattu], "Nicolaus Spolander 1745", "Eric Spolander 1775"; etulehdellä "Nicolaus Spolander kiöpt i Stockholm A. o 1731 in Julio för 4 [?] 16 [?]", "Sam. & Joh. Jac. Strömmer Mon. af 18 10/12 35"; merkintöjä kansien sisäpuolella ja etu- ja takalehdillä	nimiösiivu puuttuu; kirjan alusta ja lopusta puuttuu sivuja; tässä kappaleessa s. [4], 1-4, 11-84, 87-120; julkaisuvuosi esipuheen päiväyksestä; etulehdellä "Johan [?] Bergstedt" ja muita merkintöjä; takakannen sisäpuolella "Lovisa Margret Stiemcreutz är ägare till denna bok"; toinen esipuhe kirjoitettu Gävlessä (Gevalia), joten kyseessä voi olla Isaac Krafft: Jesu Christi heliga och dyra kärleksmåltid ... uthi kongl. stapel-staden Gefle, Stockholm: Goldenau, 1704
<b>Kieli</b>	lat	lat	lat	swe, lat
<b>Sisältö</b>	raamatuntulkinta	raamatuntulkinta	retoriikka	saarnat
<b>Konservointi</b>	alussa repaleisia ja osittain irtonaisia sivuja			
<b>Jo Almassa</b>			eri painos (1645, 1655, 1685)	

Ioannis Levsdenii ... Compendivm V. Testamenti Hebraico- Chaldaicum ... una cum versione latina	Mataeologiae fanaticae recentioris compendium, ex Johann. Conrad. Dippelii	Hrn. M. Joh. Caspar Schadens ... geistreicher und erbaulicher Schrifften : fünffter und letzter Band, in welchen des Seel. Autoris scripta posthuma enthalten sind	Reise der Christen aus dem steinigten Arabien nach dem Himmel, unter getreuer Anführung des Heiligen Apostels Pauli	Hypotypōsis sanorum verborum, sive expositio brevis s. theologiae, in thesi et antithesi, solius scripturae sacrae testimoniis confirmata ... cum additamento praecipuorum casuum conscientiae
Leusden, Johannes	Aepinus, Franz Albert	Schade, Johann Caspar		Wandalinus, Jo. [Wandal, Hans]
				Editio sexta, prioribus emendatior et auctior
Halae Magdeburgicae	Rostochii & Lipsiae	Franckfurth und Leipzig	Jena	Lipsiae
Apud Io. Frid. Zeitlerum	Apud Joh. Henr. Russwormium	Verlegts Georg Christoph Wintzer	bey Joh. Friederich Rittern	Apud Jo. Frid. Gleditschii b. filium
1718	1721	[1721]	1724	1727
[4], 179, [1] lehteä; 8:o (18 cm)	[20], 588, [4] s.; 4:o (21 cm)	[36], 412, [160] s.; 8:o (17 cm)	[15], 112 s.; 1 kuvaliitelehti; 8:o (17 cm)	[12], 416, [20] s.; 8:o (18 cm)
kirja	kirja	kirja	kirja	kirja
latinan- ja hepreankielinen teksti vastakkaisilla sivuilla; nimiösiivu painettu punaisella ja mustalla; merkintöjä etu- ja takalehdillä; etulehdillä "No 6", "Lars Krogius", "F. G. Forsskäh[?];" takalehdellä "Joh. Bäckwall"	etulehdellä "No 26", "Samuel & Johan Jacob Strömmer Mon. [?] 18 10/ii 35", "No 20 år 1869"; nimiösiivu painettu punaisella ja mustalla	"Nebst nöthigen und nützlichen Registern über alle fünf Bände"; julkaisuviisi teoksen ensimmäisen osion omalta nimiösiivulta; sidottu samaan: Reise der Christen...	sidottu samaan: Schade: Geistreicher und erbaulicher Schrifften, 5; nimiösiivu painettu punaisella ja mustalla	etulehdellä "No 49", "Sam. Strömmer", "Petrus Pulchen Anno 1734", "Johan Jacob Strömmer Mon. af 4. de Oct. 1835"; sivujen välissä muistilappu
lat, heb	lat, ger	ger	ger	lat
Raamattu. Vanha testamentti : kommentaarit; Raamattu. Vanha testamentti : heprean kieli	teologia	uskonnollinen kirjallisuus : Saksa	uskonnollinen kirjallisuus : Saksa	dogmatiikka
	selkä ja takakansi puuttuvat, irtonainen arkkivihko			
				kyllä (Tritonia)

Schriftmäßige und erbauliche Betrachtungen über das verdienstliche Leiden Jesu Christi ...	Then rätt-trogna christendomen in theoria et praxi, thet är: tydelig anwising, huru en rätt troende christen ei allenast måste hafwa kundskapen om then rätta tron, och then bekänna ...	Schrift- und vernunftmäßige Betrachtungen über auserlesene Materien der christlichen Glaubens- und Sitten-Lehre, nach Anleitung der ordentlichen Sonn- und Fest-Tags-Evangelien durchs ganze Jahr	Institutiones philosophiae rationalis methodo Wolfii conscriptae	Biblia : thet är all then heliga skrift, Gamla och Nya testamentens, på swensko ...
Blocksdorff, Georg Nicolao	Güttner, Johann Gabriel	Teller, Romanus	Baumeister, Frid. Christian	
	nu tredie gången uplagd		editio tertia auctior et emendatior	
Stockholm und Güstrow	I Norkiöping	Leipzig	Vitembergae	Stockholm
Bey Johann Heinrich Rußworms, seel. Wittwe	[C.F. Broocman?]	Verlegt in der Weidmannischen Buchhandlung	Svmtibvs lo. loachimi Ahlfeldii	Tryckt hos Lorentz Ludwig Grefing. Med egen bekostnad
1733	[1737?]	1738	1739	1747
[6], 660, 535, 416, [84] s.; 4:o (22 cm)	[6], 1292, [2] s.; 8:o (17 cm)	[22], 1128, [12] s.; 4:o (21 cm)	[16], 368, [16], s.; 8:o (18 cm)	[184], 1136, [4], 334, 82] s.; 8:o (22 cm)
kirja	kirja	kirja	kirja	kirja
selässä nimeke "Passions Predigt"; kannessa "14"; aikaisempi painos Jesu Christi heilsame Versöhnung für die sündigen Menschen..., 1727?	teoksessa ei mainita julkaisijaa eikä painovuotta (tiedot Libriksestä); selässä "Gutners postilla"; etukannen sisäpuolella "Gustaf Söderman"; merkintöjä takalehdellä	etukannessa "24"; etukannen sisäpuolella "J. Bäckwall 1861", "Joh. Freitag"; nimiösvulla "Petri Groen", "B. J. Groen", "Joh. Freitag", "J. Bwll"; takakannen sisäpuolella "Joh. Freitag"; kirjan välissä 2 arkkivihkoa ilmeisesti 1500-luvulla julkaistusta teoksesta	etukannen sisäpuolella "No 8"; etulehdellä "Samuel & Johan Jacob Strömmer Monola af 18 10/11 35", "No 44 år 1869"; nimiösvulla "Abrahami Eri Falan[?]", alleviivauksia	etukannen sisäpuolella "Carl Strömmer 18 22/iv 74", "No 131", "Jacob Abraham Strömmer har fådt denna boken till namnsdagsgofwa [sic] af [?]farbror Abr. Strömmer. Pajacka d. 25 Julii 1792" sekä lista Strömmer-suvun jäsenistä; nimiösvu painettu punaisella ja mustalla; nimiösvulla "Abr. Strömmer"; sivujen välissä papereita; takalehdillä merkintöjä
ger	swe	ger	lat	swe
saarnat	kristinusko : oppaat	raamatuntulkinta	filosofia	Raamattu : 1700-luku
			hometta, sidonta heikko, kannet huonossa kunnossa	etukansi irti
			eri painos (1738)	kyllä (Tritonia)

Epistel-bok, innehållande 76 betraktelser öfver alla söndagars och högtiders epistlar	Collegium pastorale practicum, indeholdende en fornøden undervisning ... for dennem som enten berede sig til at tiene Gud og Næsten i det hellige Præste-Embede, eller og leve allerede deri ...	Mycket kort och enfaldig, doch tydelig och grundelig förklaring öfver salig Doct. Martini Lutheri mindre cateches uti 67 predikningar författad	Lefwernes beskrifningar öfver de helige Guds män som hafwa skrifwit nya testamentets böcker ...	Samling af heliga tal, hållna öfver åtskilliga evangeliska texter : första bandet
Ekman, Carl Magnus	Pontoppidan, Erich	Roswall, Alexander	Starke, Johann Georg	Baelter, Sven
Norrköping	Kjøbenhavn	Norrköping	Upsala	Stockholm
Tryckt af Johan Edman	Udi det Kongelige Waysenhuus trykt af Gottmann Friderich Kiesel	tryckt af Johan Edman, på egen bekostnad	i Kongl. Akad. Tryckeriet	Tryckt hos Peter Hesselberg, på bokh. Magni Svederi bekostnad.
1756	1757	1762	1764	1774
[12], 828 s.; 4:o (21 cm)	[16], 740, [12] s.; 4:o (21 cm)	[8], 756, [7] s.; 8:o (18 cm)	[10], 373, [3] s.; 8:o (17 cm)	[02], 586 s.; 8:o (18 cm)
kirja	kirja	kirja	kirja	kirja
nimiösivu painettu punaisella ja mustalla; nimekettä edeltää invokaatio I Jesu namn!	etukannen sisäpuolella "No 74"; etulehdellä "Samuel & Johan Jacob Strømmer Monola den 13.de October 1835", "No 40 år 1869"	etulehdellä "S. A. Strømmer 1887", "Joh. H. Hjulberg possidet."; nimekettä edeltää invokaatio I Jesu namn!	nimekettä edeltää invokaatio I. J. N. [I Jesu namn]; etukannen sisäpuolella "No 124"	nimiösivu painettu punaisella ja mustalla; etulehdellä "No 7" [yliviivattu], "No 26", "Samuel Strømmer Borgå den 17. Februari 1831"; nimiösivulla "Jacob Abr. Strømmer"; merkintä takakannen sisäpuolella
swe	dan	swe	swe	swe
raamatuntulkinta	teologia; pastoraalteologia	katekismukset; saarnat	Raamattu : henkilöhistoria	saarnat
			kyllä (Tritonia)	

Sammandrag af Swea- rikes historia, ifrån de äldsta til de nyaste tider : til ungdomens tjenst	Sammandrag af Swea- rikes historia, ifrån de äldsta til de nyaste tider : til ungdomens tjenst	Sammandrag af Swea- rikes historia, ifrån de äldsta til de nyaste tider	Sammandrag af Swea- rikes historia, ifrån de äldsta til de nyaste tider : til ungdomens tjenst	Upbyggige betraktelser : förra delen
Lagerbring, Swen	Lagerbring, Swen	Lagerbring, Swen	Lagerbring, Swen	Hervey, James; Ekebon, Leonhard (käant.)
	andra uplagan		andra uplagan	andra uplagan
Stockholm	Stockholm	Stockholm	Stockholm	Stockholm
Trykt hos Anders J. Nordström	Trykt hos Peter Hesselberg	Trykt hos Anders Jacobson Nordström	Trykt hos Anders Jacobson Nordström	Tryckt hos Peter Hesselberg, på deß egit förlag
1778	1778	1780	1779-1780	1786
[20], 122 s.; 8:o (20 cm)	60, 28, 154 s.; 8:o (20 cm)	[8], 79, [1] s.; 8:o (20 cm)	121, 76, 77, 52, 64 s.; 8:o (19 cm)	433 s.; 8:o (19 cm)
kirja	kirja	kirja	kirja	kirja
sisältää osan 1; sidottu samaa: Lagerbring: Sammandrag, 2, 4:1-2, 6; etulehdellä "No 72", "Carl Strömmer H:fors 18 19/iv 73"	sisältää osat 2, 4:1-2; sidottu samaa: Lagerbring: Sammandrag, 1, 6; etulehdellä "No 72", "Carl Strömmer H:fors 18 19/iv 73"	sisältää osan 6; sidottu samaa: Lagerbring: Sammandrag, 1, 2, 4:1-2; etulehdellä "No 72", "Carl Strömmer H:fors 18 19/iv 73"	sisältää osat 4:3, 5:1-3; etulehdellä "Carl Strömmer H:fors 18 19/iv 73"	"Öfversättning från den adertonde engelska uplagan"; sidottu samaa: Hervey: Upbyggige betraktelser : senaste delen; merkintöjä kansien sisäpuolella, kirjan alussa ja lopussa, marginaaleissa
swe	swe	swe	swe	swe
Ruotsi : historia	Ruotsi : historia; Ruotsi : historia : 1600-luku	Ruotsi : historia; Ruotsi : hallitsijat	Ruotsi : historia : 1600- luku; Ruotsi : historia : 1700-luku	uskonnollinen kirjallisuus : Englanti : 1700-luku
				selkä repeytynyt
kyllä (Tritonia)	kyllä (Tritonia)			

Upbyggige betraktelser : senaste delen	Geographie öfver konungariket Sverige samt därunder hörande länder : första bandet ... förste delen	Johannis Gezelii grammatica graeca, ex prolixioribus praecipuorum grammaticorum praeceptis in epitomen redacta : nunc vero, recognita variisque accessionibus locupletata	Opera in tres tomos distributa : med svenska anmärkingar, til den studerande ungdomens tjenst : tomus primus	Opera in tres tomos distributa : med svenska anmärkingar, til den studerande ungdomens tjenst : tomus tertius
Hervey, James; Ekebon, Leonhard (käänt.)	Tuneld, Eric	Gezelius, Johannes	Vergilius Maro, Publius; Ä., C. [Åkerman, Carl]	Vergilius Maro, Publius; Ä., C. [Åkerman, Carl]
Stockholm	Stockholm	Arosiae	Stockholm	Stockholm
Tryckt hos Peter Hesselberg	Tryckt hos Anders J. Nordström	Typis Johan. Laur. Horn	Tryckte hos Anders Jac. Nordström, på uppläggarens bekostnad	Tryckte hos And. Jac. Nordström, på uppläggarens bekostnad
1784	1785	1790	1791	1792
[16], 334 s.; 8:o (19 cm)	[24], 142, [17] s.; 8:o (21 cm)	[2], 116, [2] s.; 8:o (17 cm)	8:o (19 cm)	271, [1] s.; 8:o (19 cm)
kirja	kirja	kirja	kirja	kirja
"Öfversättning från den adertonde engelska upplagan"; sidottu samaan: Hervey: Upbyggige betraktelser : förra delen (andra upplagan); merkintöjä kansien sisäpuolilla, kirjan alussa ja lopussa, marginaaleissa; repeytynt sivu kiinnitetty nuppineulalla; sivujen välissä kuivunut kasvinosa	nimiösiivulla "Carl Wegelius"; etukannen sisäpuolella ja sivulla [3] "H. Österman[?];" etukannessa "255"	etulehdellä "Carl Strömmer W:fors[?] 8 Octob. 1873"; merkintöjä kansien sisäpuolilla ja sivuilla	tässä kappaleessa s. 15- 198; sidottu samaan: Vergilius Maro: Opera, 3; etulehdellä "Pehr Alfred Bäckwall", "Victor Fredric Heikel den 15 Sept. 1840"; nimiösiivulla "V. F. Heikel 1846"; merkintöjä takalehdellä	sidottu samaan: Vergilius Maro: Opera, 1; etulehdellä "Pehr Alfred Bäckwall", "Victor Fredric Heikel den 15 Sept. 1840"; merkintöjä takalehdellä; viimeisellä sivulla "den 25 Mai 1852 af [?] [?] Heikel", "18 15/6 53 af [?] [?] Heikel", "den 8 Aprilis 1854 af Alfred Heikel"
swe	swe	lat, grc	lat, swe	lat, swe
uskonnollinen kirjallisuus : Englanti : 1700-luku	maantiede : Ruotsi : 1700-luku	kielioppi : kreikan kieli; oppikirjat : kreikan kieli	latinankielinen kirjallisuus : antiikki	latinankielinen kirjallisuus : antiikki
selkä repeytynt			kannet irti, sidos rikki	kannet irti, sidos rikki
	eri painos (1793)	kyllä (Tritonia)		

Handlingar rörande Jubelfesten uti Upsala 1793	Grammatica latina = latinska språkläran	Afmålning af den så kallade brödräfsamlingen ... [1-2]	Geschichte des Glaubens an Unsterblichkeit, Auferstehung, Gericht und Vergeltung : dritter und letzter Theil	Tyskt och svenskt lexikon
	[Dahl, Christoph]	Bengel, Johan Albrecht	Flügge, Christian Wilhelm	Wikforss, Jonas
Upsala	Upsala	Göteborg	Leipzig	Stockholm
Tryckte hos Direct. Johan Edmans enka	Tryckt hos Johan Fr. Edman	Tryckt hos Samuel Norberg	bei Siegfried Lebrecht Crusius	[1. osa] tryckt hos C. F. Marquard; [2. osa] tryckt hos Anders Jacobson Nordström
1793	1796	1797	1799-1800	1804
422 s.; 4:o (23 cm)	279 s.; 8:o (18 cm)	xxiv, 479, [1] s.; 8:o (18 cm)	2 vol.; [vol. 1:] xiv, 406, [vol. 2:] xxxvi, 480 s.; 8:o (22 cm)	[8] s., 1006, 1094 palstaa; 4:o (22 cm)
			Geschichte der Lehre vom Zustande des Menschen nach dem Tode in der christlichen Kirche; Th. 1-2	
kirja	kirja	kirja	kirja	kirja
selässä "Acta Jubelai 1793"; nimiösivulla "J. Bäckwall"; merkintöjä kansien sisäpuolilla	merkintöjä kansissa; etukannen sisäpuolella "Göteborg 1806"	etukannen sisäpuolella "N 23"; etulehdellä "No 65 år 1869"; merkintöjä kansien sisäpuolilla	2 nidettä, sisältää osat 3:1-2; etulehdellä "J. Bäckwall"; 2. osassa leikkaamattomia arkkihkoja ja sivujen välissä postikortti vuodelta 1910	1. osa A-K, 2. osa L-Z; kannen sisäpuolella "Pehr Heikel", "Ko[?] 5 RI"; esinimiösivulla "Pehr Heikel", "Strömmer"; sivujen välissä höyheniä
swe, lat	lat, swe	swe	ger	swe, ger
kirkkohistoria : Ruotsi : 1700-luku	kielioppi : latinan kieli	herrnhutilaisuus	kristinusko; teologia	sanakirjat : ruotsin kieli : saksan kieli; sanakirjat : 1800-luku
nimiösiivu revennyt				hometta?
kyllä (Tritonia)	kyllä			



Bikt- och nattwards-bok	Predikningar	Rossijskaa grammatika : izdannaá ot "glavnago pravlenia učilis' dáá prepodavania v nižnyh učebnyh zavedeniah	Des Marcus Tullius Cicero auserlesener Reden : dritter Band	Neue Sammlung auserlesener Reden : zweiter Band
Rosenmüller, Johann Georg	Sundius, Nils Johan		Cicero, Marcus Tullius; Wolff, Friederich Carl (käánt. & toim.)	Cicero, Marcus Tullius; Wolff, Friederich Carl (käánt. & toim.)
		četvert'im tisieniem		
Stockholm	Christianstad	S. Peterburg	Altona	Altona
Tryckt hos Henrik And. Nordström, på A. Wiborgs förlag, och säljes i deß bokhandel	Tryckte hos Hof. Secreteraren Fr. F. Cedergréen	Pečatano pri Imperatorskoj Akademii Nauk	Johann Friederich Hammerich	Johann Friederich Hammerich
1811	1814	1816	1817	1824
144, [4] s.; 8:o (19 cm)	[4], 285, [1], s.; 8:o (20 cm)	[4], 125 s.; 8:o (19 cm)	531 s.; 8:o (19 cm)	411, [3] s.; 8:o (19 cm)
kirja	kirja	kirja	kirja	kirja
"efter sjunde original-upplagan öfversatt"; tässä kappaleessa s. 1-142, [4]; merkintöjä kansien sisäpuolella; nimiösivulla "Carin Sovelius", "E [?] Niemelin [?] Brahestad"	osa arkkivihkoista leikkaamattomia	nimiösivulla reikä; merkintöjä takakannen sisäpuolella	alussa nimiösivu teoksesta Cicero, Marcus Tullius: [Auserlesene Reden] : zweiter Band (1818), joka ei sisälly niteeseen; sidottu väärässä järjestyksessä (2. osan 2 nimiösivua sidottu s. 406 & 407 väliin); sidottu samaan: Cicero: Neue Sammlung auserlesener Reden : zweiter Band; kannen sisäpuolella "Pehr Alfred Bäckvall"	alussa nimiösivu teoksesta Cicero, Marcus Tullius: [Auserlesene Reden] : zweiter Band (1818), joka ei sisälly niteeseen; sidottu väärässä järjestyksessä (2. osan 2 nimiösivua sidottu s. 406 & 407 väliin); sidottu samaan: Cicero: Auserlesene Reden : dritter Band; kannen sisäpuolella "Pehr Alfred Bäckvall"; 2. osan s. 177-336 puuttuvat
swe	swe	rus	ger	ger
kirkolliset toimitukset; rippi; ehtoollinen	saamat	kielioppi : venäjän kieli; oppikirjat : venäjän kieli	latinankielinen kirjallisuus : antiikki	latinankielinen kirjallisuus : antiikki
revenneitä sivuja, hometta	kannet puuttuvat, viimeinen sivu repeytynyt			

Samling af passions-predikningar, hållne i Frälsarens kyrka på Christianshavn, under fastlagen	Skaldestycken : första bandet	Psalmerna uti metrisk öfversättning, jemte korta exegetiska anmärkningar : tom. I.	West India directory ... in four parts : part II : Porto Rico to the gulf of Florida	Enfalldig förklaring öfwer D:r Martin Lutheri Lilla cateches, ställd genom spörsmål och swar
Paludan, Peder; S—d (käant.)	Franzén, Frans Michael	Bonsdorff, Jacobus	Norie, John William	Svebilus, Olaus
Stockholm	ny upplaga Örebro	Åbo	London	Åbo
Tryckt hos direct. Henrik A. Nordström, på dess förlag	tryckt hos N. M. Lindh (på dess förlag)	Tryckte hos Christian Ludvig Hjelt	Printed for J. W. Norie and co. at the Navigation Warehouse and Naval Academy, no. 157, Leadenhall Street	Tryckt hos Christ. L. Hjelt
1819	1824	1825	1828	1829
[4], 284, [4] s.; 8:o (19 cm)	[8], 381, [1] s.; 8:o (20 cm)	[4], iv, 95, [1], 272 s.; 8:o (19 cm)	vi, [2], 128 s.; 4:o (21 cm)	[30], 94, [20] s.; 12:o (18 cm)
		Förklaring öfwer det Gamla testamentets heliga skrifter; 1		
kirja	kirja	kirja	kirja	kirja
etukannen sisäpuolella "Sam. Strömmer"	etulehdellä "Sam Strömmer 1843", "Gustaf Strömmer 1901"		etukannen sisäpuolella "J. Bwll"	nimiösiivu revennyt, nimeketiedot osin Helkätietokannasta; etukannen sisäpuolella "Sam. Abr. Strömmer 18 11/4 61"
swe	swe	swe	eng	swe
saarnat	suomenruotsalainen kirjallisuus : lyriikka	psalmit : kommentaarit	navigointi : Karibia; navigointi : Väli-Amerikka	katekismukset : 1800-luku
				nimiösiivu revennyt
			eri painos (1855-1865)	eri painos (1692)

Högmässa predikningar : förra delen	Högmässa predikningar : sednare delen	Lärobok i logiken	Epitome theologiae christianae dogmaticae in vsvm maxime scholarvm academicarvm adomata	Doct. Märt. Luthers Lilla cateches : med förklaring
Hagberg, Carl P.	Hagberg, Carl P.	Kiesewetter, Johann Gottfried Carl Christian; Tuderus, J. W. (käönt.)	Schott, Heinrich August	Luther, Martin; Svebilus, Olaus
femte upplagan	femte upplagan	femte upplagan	editio altera, plurimis locis avcta et immvata	
Stockholm	Stockholm	Stockholm	Aboae	Strengnäs
Tryckte hos Direct. Henrik A. Nordström, och på deß förlag	Tryckte hos Samuel Rumstedt, på H. A. Nordströms förlag	På A. Wiborg & C:s förlag, tryckt hos Johan Hörberg	Typis Christiani Ludov. Hjelt	Tryckt hos C. E. Ekmarck
1830	1830	1830	1831	1831
414 s.; 8:o (22 cm)	432 s.; 8:o (22 cm)	112 s.; 8:o (19 cm)	viii, 380 s.; 8:o (19 cm)	12:o (17 cm)
kirja	kirja	kirja	kirja	kirja
sidottu samaan: Hagberg; Högmässa predikningar, sednare delen; etulehdellä 2 kertaa "Sam. Strömmer Borgå d. 13 Oct. 1835"; merkintöjä marginaaleissa	sidottu samaan: Hagberg; Högmässa predikningar, förra delen; etulehdellä 2 kertaa "Sam. Strömmer Borgå d. 13 Oct. 1835"; merkintöjä marginaaleissa	merkintöjä kansien sisäpuolella; etulehdellä "And. Wilh. Ingman [?] Joh. Bäckwall Abo den 22dra aug. 1835 Abo den 24de mars 1842 Bwl"; nimiösvulla "Present af And. Wilh. Ingman till Joh. Bäckwall"; merkintöjä sivuilla; kirjan välissä paperi, jossa suomen- ja ruotsinkielistä kirjoitusta	etulehdellä "[?] Ingman Abo d. 22 aug. 1835"; merkintöjä etulehdellä, marginaaleissa ja takakannen sisäpuolella	tässä kappaleessa s. 1- 24, 27-96, 99-118, 121- 144; "På Kongl. Maj:ts nådiga befallning öfwersedd"; takakannen sisäpuolella "Tillhör Marta Hin[?]"
swe	swe	swe	lat	swe
saamat	saamat	oppikirjat : logiikka	oppikirjat : teologia	katekismukset : 1800- luku
esinimiösiivu revennyt				etukansi irtoamisillaan, hometta
eri painos (1837, 1843)	eri painos (1837, 1843)	eri painos (Åbo 1830)		

The young duke ... : by the author of "Vivian Grey" : in two volumes : vol. I	Hebraeisk läsebok med anmärkningar och ordregister	Rossijskaâ hristomatiâ, ili, otbomyâ sočineniâ otečestvennyh pisatelej v prozë i stihah : čast pervaa, proza	Rossijskaâ hristomatiâ, ili, otbomyâ sočineniâ otečestvennyh pisatelej v prozë i stihah : čast vtoraa, stihovoreniâ	Alamontade, eller galerslafven : första häftet
[Disraeli, Benjamin]	Gesenius, Wilhelm; Estlander, C. J. (käönt.)	[Peninskij, Ivan?]	[Peninskij, Ivan?]	Zschokke, Heinrich; Wistrand, A. T. (käönt.)
New York	Åbo	Sanktpeterburg	Sanktpeterburg	Stockholm
Published by J. & J. Harper, 82 Cliff-St.	Hos Christian Ludvig Hjelt, på dess förlag	Pečatano pri Imperatorskoj Akademii Nauk	Pečatano pri Imperatorskoj Akademii Nauk	hos L. J. Hjerta
1831	1833	1833	1834	1834
223, [5] s.; 12:o (19 cm)	[2], iv, 204, vii s.; 8:o (18 cm)	xvi, 752, [1] s.; 8:o (22 cm)	xv, [1], 813 s.; 8:o (22 cm)	196 s.; 12:o (15 cm)
				Läse-bibliothek af den nyaste utländska litteraturen i svensk öfversättning; 1834:6
kirja	kirja	kirja	kirja	kirja
"Harper's Stereotype Edition"; etukannessa "201"; etukannen sisäpuolella "J. Bwl"; nimiösivua edeltää liite "Harper's Family Library" (12 lehteä)	"översatt efter 5:te upplagan"; etulehdellä "Oscar Forsman"; merkintöjä takalehdellä	etukannen sisäpuolella "Sam. Strömmen Hfors, 11/1 1840"	etukannen sisäpuolella "Sam. Strömmen Hfors, 11/1 1840"	"översättning från femte tyska upplagan"; sidottu samaan: Zschokke: Herr Qvints förlofning, Döring: Cola, Spindler, Maruzza; etulehdellä "Sam. Strömmen"
eng	swe, heb	rus	rus	swe
englanninkielinen kirjallisuus : romaanit	heprean kieli : lukemistot	venäjänkielinen kirjallisuus	venäjänkielinen kirjallisuus : lyriikka	saksankielinen kirjallisuus : romaanit
selkä puuttuu				kannet puuttuvat
eri painos (1881)	kyllä			

Herr Qvints förföning : novell	Cola : romersk sedemålning från fjortonde århundradet : novell	Maruzza : en tilldragelse i Wallachiet	Undervisning i Christendomskunskapen : Twänne utförligare äldre arbeten	Homiletiskt magasin : sjette häftet
Zschokke, Heinrich	Döring, Georg	Spindler, Carl	Schartau, Henric	utgifwet af N. Lobén och I. P. Hansson
Stockholm	Stockholm	Stockholm	Stockholm	Christianstad
hos L. J. Hjerta	hos L. J. Hjerta	hos L. J. Hjerta	tryckt hos B. M. Bredberg (på dess förlag)	Tryckt hos Schmidt & Comp.
1834	1834	1835	1835	1835
55 s.; 12:o (15 cm)	116, [4] s.; 12:o (15 cm)	120 s.; 12:o (15 cm)	iv, 238 s.; 8:o (20 cm)	s. 173-387, [5] s.; 8:o (20 cm)
	Läse-bibliothek af den nyaste utländska litteraturen i svensk öfersättning; 1834:12	Läse-bibliothek af den nyaste utländska litteraturen i svensk öfersättning; 1835:8		
kirja	kirja	kirja	kirja	kausijulkaisu
sidottu samaan: Zschokke: Alamontade, Döring: Cola, Spindler, Maruzza	sidottu samaan: Zschokke: Alamontade, Zschokke: Herr Qvints förföning, Spindler, Maruzza	sidottu samaan: Zschokke: Alamontade, Zschokke: Herr Qvints förföning, Döring: Cola	etulehdellä "Sam Strömmer 1843"	sidottu samaan: Götz: Sechs Fastenpredigten; etulehdellä "Sam. Strömmer 1843"; nimiösiivun kääntöpuolella "Sam. Strömmer Hfors, d. 22 Oct. 1839"
swe	swe	swe	swe	swe
saksankielinen kirjallisuus : romaanit	saksankielinen kirjallisuus : romaanit	saksankielinen kirjallisuus : romaanit	kristinusko : oppaat	kausijulkaisut : saamat
kannet puuttuvat	kannet puuttuvat	kannet puuttuvat		

Sechs Fastenpredigten im hohen Dom zu Würzburg gehalten und auf mehrseitiges Verlangen dem Drucke übergeben	Wägen till Guds rike, eller postilla för olärde	Lilla Kateches, med förklaring	Grunddragen till den matematiska och fysiska geographien	Kyrkohistoria : lärobok närmast för akademiska föreläsningar : förra delen
Götz, Georg Joseph	Langhansen, Christian; Tullberg, J. W. (toim.)	Luther, Martin; Lundgren, U.	Palmlblad, Wilhelm Fredrik	Hase, Karl; Ljungdahl, S. L. (käänt.)
Regensburg	Jönköping	Stockholm	Efter andra öfversedda upplagan. Abo	Upsala
Verlag von Georg Joseph Manz	hos direktör J. P. Lundström	hos Zacharias Haeggström	J. C. Frenckell & son	Leffler & Serell
1841	1836	1836	1837	1838
118, [4] s.; 8:o (20 cm)	256, 214 s.; 8:o (19 cm)	vii, [1], 116, [8] s.; 8:o (21 cm)	215 s.; 8:o (19 cm)	xiii, [1], 397 s.; 8:o (22 cm)
kirja	kirja	kirja	kirja	kirja
sidottu samaan: Homiletiskt magasin, 6; etulehdellä "Sam. Strömmer 1843"; nimiösivun kääntöpuolella "Sam. Strömmer Hörs, d. 22 Oct. 1839"	sisältää 2 osaa; etulehdellä "Sam Strömmer 18 17/12 42"; takalehdellä merkintöjä	lopussa "Böcker och skrifter, till salu hos de flesta bokhandlare i Stockholm och landsorten", "Subscriptions-anmalan" [sic]	"utgörande första kursens första afdelning af F. W. Palmlblads lärobok i georaphien"; etukannen sisäpuolella kirjoitusta; nimiösivusta ja takasivusta leikattu osa pois	etukannen sisäpuolella "Kostar med Band, 2 delar, 3 Rb. Silfver."; etulehdellä "[?] Bergh"
ger	swe	swe	swe	swe
saamat	evankeliumit	katekismukset : 1800-luku	oppikirjat : maantiede	kirkkohistoria
	lopussa pari revennyttä sivua			selkä osin irti
				kyllä

Svensk språklära samt kort översigt af svenska språkets och litteraturens historia, till skolomas tjänst	Ecclesiastikt intelligensblad till Åbo tidningar	Ecclesiastikt litteraturblad	Dictionnaire universel français-russe, composé d'après les dictionnaires de Raymond, Nodé, Boiste et de l'Académie française : tome second, H-Z	Översigt af christna kyrkans senare händelser och nuvarande tillstånd
Fryxell, And.			Tatistchew, Jean de	Wingård, Carl Fredrik af
sjunde upplagan; översedd			troisième édition revue, augmentée et corrigée par l'auteur	
Stockholm	Åbo	Åbo	Moscou	Upsala
tryckt hos L. J. Hjerta	hos J. C. Frenckell & son	hos J. C. Frenckell & son	De l'imprimerie de S. Selivanowsky	Wahlström & Låstbom
1839	1839	1840	1841	1843
xii, 166 s.; 1 liit.; 12:o (18 cm)	[4], 191, [1] s.; 8:o (22 cm)	[4], 191, [2] s.; 8:o (22 cm)	[4], 772 s.; 4:o (29 cm)	[5], iii, 206 s.; 1 liit.; 8:o (22 cm)
kirja	kausijulkaisu	kausijulkaisu	kirja	kirja
etukannen sisäpuolella "50 kop. Silfv."; nimiösivulla "Joh. Bäckwall"	sidottu samaan: Ecclesiastikt litteraturblad, 1840; etulehdellä "Sam. Strömmer 18 10/6 41"	sidottu samaan: Ecclesiastikt intelligensblad, 1839; etulehdellä "Sam. Strömmer 18 10/6 41"	sisältää myös venäjänkielisen nimiösivun; merkintöjä etukannen sisäpuolella	nimiösivulla "Sam. Strömmer"; liitteessä nuottikirjoitus "Sång af predikande Bamen i Timmeheds socken"
swe	swe	swe	fre, rus	swe
kielioppi : ruotsin kieli; oppikirjat : ruotsin kieli	kausijulkaisut : kirkko-oppi	kausijulkaisut : kirkko-oppi	sanakirjat : ranskan kieli : venäjän kieli; sanakirjat : 1800-luku	kirkkohistoria; kristinusko : historia
			selkä puuttuu	
eri painos (1837, 1846, 1861)				

Biblia : det är all den heliga skrift, Gamla och Nya testamentet	Ny brefställare, för Finland : innehållande anvisning till uppsättande, å ett bildadt och rent språk, af de flesta slags privata bref ... : jemte en förutgående kort och lättfattlig rättskrifnings- och rättstafnings-lära ...	Försök till lärobok i gamla historien, för lärdoms-scholar	Försök till lärobok i medeltidens historia, för lärdoms-scholar	Lehrbuch der Universalgeschichte zum Gebrauche in höheren Unterrichtsanstalten : fünfter Band enthaltend der neuesten Geschichte erste hälfte
		Ekelund, Jakob	Ekelund, Jakob	Leo, Heinrich
	andra, tillökta upplagan	sjette upplagan; efter Författarens död öfversedd och förbättrad	sjette upplagan; efter Författarens död öfversedd och förbättrad	zweite Auflage
Stockholm	Helsingfors	Stockholm	Stockholm	Halle
Tryckt i Hörbergiska boktryckeriet, på A. Bonniers förlag	Waseniuska boktryckeriet	Zacharias Haeggström	Zacharias Haeggström	bei Eduard Anton
1843	1844	1845	1850	1845
[6], viii, 8, [14], 976, [6], ix, [3], 290, [1]; kuv.; 2:o (27 cm)	viii, 229 s.; 2 liit.; 8:o (19 cm)	131, [1] s.; 8:o (19 cm)	219, [1] s.; 8:o (19 cm)	698, [2] s.; 8:o (21 cm)
kirja	kirja	kirja	kirja	kirja
Vanhan testamentin nimiösvulla julkaisuvuosi 1842; etulehdellä "Alma Bäckwall 1876", "Alma dagen den 28/5 1923 fick svärdottern Martha Strömmer denna gamla bok till minne av svärfar Samuel Abraham Strömmer i Muhosprestgård."; sivujen välissä kuivattu lehti, johon kiinnitetty lappu "Strömmerit 24-25/9 1949 Hyttiälän sananjalka, sukukokouksen muisto"	tässä kappaleessa s. i-vi, 1-229; etukannen sisäpuolella "kostar 80 kop Silber"; takalehdellä "Borgå den 27 Maj 1849 Johan Constantin Skogstedt"	sidottu samaan: Ekelund: Försök till lärobok i medeltidens historia, för lärdoms-scholar; selässä "Gamla och Medeltidens Historia"; etukannen sisäpuolella "Emil Candelin", "Eli Elving"; etulehdellä "No 7", "Gustaf Aijmelius", "Carl Strömmer H:fors 18 19/iv 73"; takasivulla "Alfred Aijmelius"; merkintöjä kansien sisäpuolilla, etulehdellä ja sivuilla	sidottu samaan: Ekelund: Försök till lärobok i gamla historien; selässä "Gamla och Medeltidens Historia"; etukannen sisäpuolella "Emil Candelin", "Eli Elving"; etulehdellä "No 7", "Gustaf Aijmelius", "Carl Strömmer H:fors 18 19/iv 73"; merkintöjä kansien sisäpuolilla, etulehdellä ja sivuilla	etukannen sisäpuolella "G. [?]"
swe	swe	swe	swe	ger
Raamattu : 1700-luku	kirjeet : kirjoittaminen : oppaat : 1800-luku; oikeinkirjoitus : ruotsin kieli : oppaat : 1800-luku	oppikirjat : historia; oppikirjat : historia : antiikki	oppikirjat : historia; oppikirjat : historia : antiikki	oppikirjat : historia
selkä irti	muutamia revenneitä ja irtonaisia sivuja	sivujen reunat repaleiset, revenneitä sivuja, kannet huonossa kunnossa	sivujen reunat repaleiset, revenneitä sivuja, kannet huonossa kunnossa	
	eri painos (1834)	eri painos (1832, 1849)	kyllä	kyllä



Handlingar till upplysning af Finlands häfder : första delen	Beskrifning om Runö i Liffland	Die inductive Logik : eine Darlegung der philosophischen Principien wissenschaftlicher Forschung, insbesondere der Naturforschung	Girondisternas historia: tredje delen	ABC-bok för folk-skolor : i enlighet med de wanliga läse-tabellerna - till befrämjande af nybegynnars ändamålsenliga underwisning i hemmet
Arwidsson, Adolf Iwar	Ekman, Fredric Joachim	Mill, John Stuart; Schiel, J. (käant.)	Lamartine, Alphonse de; Thomée, Gustaf (käant.)	Ohlsson, Anders
Stockholm	Tavastehus	Braunschweig	Stockholm	Stockholm
P. A. Norstedt & söner	"På eget förlag"; "tryckt hos G. Nordenswan"	Verlag von Friedrich Vieweg und Sohn	tryckt hos Joh. Beckman, på A. Bonniers förlag	B. A. Huldberg
1846	1847	1849	1849	1853
xxiii, [1], 338 s.; 8:o (22 cm)	viii, 325, [1], x s.; 8:o (22 cm)	lx, 654 s.; 8:o (20 cm)	380 s.; 8:o (20 cm)	48 s.; 12:o (16 cm)
kirja	kirja	kirja	kirja	kirja
tässä kappaleessa xxiii, [1], 192 s., loput teoksesta puuttuu; etukannessa "[?] Strömmer 18 16/10 74"	sisällysluettelossa mainittu kartta puuttuu; etulehdellä "No 193"; nimiösiwulla "G. W. Wählberg", "ät [?] B. A. Bergdahl"; sivujen välissä muutama kuivunut lehti	etukannen sisäpuolella "J. Bäckwall"	etukannen sisäpuolella "Joh. Bäckwall"	kolofonissa painaja Hörbergska boktryckeriet; etukannen sisäpuolella "Carl Wilhelm Strömmer"; merkintöjä ja töherryksiä kansien sisäpuolilla ja sivuilla; kirjan välissä takasivu Turussa 1830 painetusta ruotsinkielisestä aapisesta, jossa merkintä "Anna Kekoni"
swe, lat	swe	ger	swe	swe
lähdeaineisto : historia : Suomi	historia : Baltia; Runö; Ruhnu	logiikka; tieteenfilosofia	girondistit; Ranskan suuri vallankumous : historia	aapiset
etukansi repaleinen, sidonta osin hajonnut			hometta	
kyllä	kyllä		kyllä	

Kommentarier öfver Virgiliæneis för nybegynnare : bearbetade efter äldre och nyare källor	[Lärobok i räknekonsten : med talrika öfnings-exempel]	Verldshistorien i femtiotvå lefnadsteckningar	Lärobok i zoologien för begynnare	Huvuddragen af gamla tidens geografi och historia
Aminson, Henrik	[Zweigbergk, P. A. von; Eklöf, J. H. (toim.)]	Renvall, Volmar T.	Sundevall, Carl J.	Pütz, Wilh.
andra omarbetade och tillökade upplagan	[ 2. uppl.]		sjun[de upplagan]	
Stockholm	Helsingfors	Åbo	[Lund]	Stockholm
Tryckt å Aftonbladets tryckeri	tryckt hos H. C. Friis	tryckt hos J. W. Lillja	[Gleerup]	P. A. Nordstedt & söner
1854	1856	1859	1864	1864
iv, 496 s.; 12:o (17 cm)	192, 32 s.; 8:o (19 cm)	[6], 440, [2] s.; 8:o (20 cm)	[2], 189 s.; 8:o (19 cm)	[4], 174 s.; 8:o (22 cm)
kirja	kirja	kirja	kirja	kirja
etukannen sisäpuolella "Samuel Ruotsalainen" [yliviivattu], "1880", "Heikki Tikkanen v. 1881"; nimiösvulla "Strömmer"	kirjan alkuosa ja nimiösvu puuttuvat; ulkoasutiedot kirjasta, painotiedot kolofonista, muut Almasta; lopussa erikseen numeroitu "Facit-tabeller"; tässä kappaleessa s. 3-192, 1-24, 31-32; etukannen sisäpuolella "Samuel Strömmer Gossen"; merkintöjä kansien sisäpuolilla ja marginaaleissa	etulehdellä "Pehr Alfred Bäckvall 1862"	nimiösvu revennyt; merkintöjä marginaaleissa ja kansien sisäpuolilla; etukannen sisäpuolella "Theodor Heikel 1869"	"öfersättning efter tolftte omarbetade upplagan"; teoksen s. 1-2 ja 163-74 paperikansien sisällä; merkintöjä marginaaleissa ja takalehdellä; kannessa "Samuel et Karl Strömmer"
swe, lat	swe	swe	swe	swe
latinankielinen kirjallisuus : antiikki : kommentaarit	oppikirjat : matematiikka	oppikirjat : historia	oppikirjat : eläintiede	oppikirjat : historia : vanha aika; oppikirjat : maantiede : vanha aika
yksi irtonainen lehti	kannet irti, pahasti repeytyneitä sivuja	selkä puuttuu, kannet löysästi kiinni		sidot hajonnut, kaikki sivut irti, repeytyneitä sivuja
kyllä	kyllä	kyllä (Tritonia)		

Lehrbuch der Krankheiten des Kindes in seinen verschiedenen Altersstufen : zunächst als Leitfaden für academische Vorlesungen	Biblisik historia	Finlands stats-kalender för året 1869 ...	Charakttersskildringar ur historien och sagan, i ändamål att tjena som förberedande curs i allmänna historien : första delen : tiden före Christus	Läsebok på prosa för Finlands ungdom, innehållande valda stycken af inhemska författare på svenska språket
Hennig, Carl	Leinberg, K. G.	Kejsrerliga Alexanders-universitet i Finland	Grube, A. W.; Thomée, Gustaf (käant. & toim.)	Collan, K. (toim.)
ditte verbesserte Auflage	femte stereotyperade upplagan		tredje upplagan	Andra upplagan
Leipzig & Heidelberg	Helsingfors	Helsingfors	Stockholm	Helsingfors
C. F. Winter'sche Verlagshandlung	tryckt hos B. Widerholms arfw:r, Wasenius & komp	tryckt hos J. C. Frenckell & son	Zacharias Haeggströms förlag	G. W. Edlunds förlag; Åbo, G. W. Wilén & Co:s boktryckeri, 1870
1864	1865	1868	1869	1870
xxxii, 528 s.; 3 liit.; 8:o (23 cm)	[4], 232 s.; kuv.; 8:o (18 cm)	[2], 265, [1], 167, [7] s.; liit.; 12:o (15 cm)	xxiv, 303 s; 12:o (19 cm)	x, 392 s.; 8:o (18 cm)
kirja	kirja	kausijulkaisu	kirja	kirja
	tässä kappaleessa s. [4], 1-62, 161-232; etukannen sisäpuolella "Alma Augusta Bäckwall"	nimiösivulla "Sam. Strömmer"; merkintöjä sivuilla ja etukannen sisäpuolella; kalenteriosassa 12 numeroimatonta lehteä	selässä nimeke "Historiska charakttersskildringar"; etukannessa "Alma Bäckwall"	etukannen sisäpuolella "J. Plathan 1885"; merkintöjä kansien sisäpuolella
ger	swe	swe	swe	swe
oppikirjat : lastentaudit	oppikirjat : uskonto; raamatunhistoria; raamatunkertomukset	valtiokalenterit : Suomi	historia : oppikirjat : antiikki; oppikirjat : historia : 1800-luku	oppikirjat : ruotsin kieli
	etukansi melkein irti	selkä puuttuu	kannet repeytyneet, osittain irtonaisia arkkihkoja	
	kyllä	kyllä	eri painos (1854)	kyllä

Biblia, se on: pyhä Raamattu, Wanha ja Uusi testamentti	Anfangsgründe der deutschen und englischen Sprach-Lehre : mit umfangreichen, stufenmäßigen Uebungen zur Analysis und zum Uebersetzen : erste Abtheilung	Pastors i Limingo uppborås bok	Suomenmaan waltiokalenteri karkausvuonna 1884	Läsebok för de lägsta läroverken i Finland : Andra kursen : Boken om vårt land
		[Strömmer, Samuel]	Keisarillinen Aleksanderin-Yliopisto Suomessa	Topelius, Zacharias
				Fjerde upplagan
Helsingissä	Cleveland, O.	[s.l.]	Helsingissä	Helsingfors
J. C. Frenckellin ja pojan tykönä; painettu Englannin ja ulkomaan Bibliaseuran kustannuksella	Deutsches Verlagshaus, 991 Scranton Avenue	[s.n.]	J. C. Frenckell'in ja pojan tykönä	tryckt i Hufwudstadsbladets tryckeri, G. W. Edlunds förlag
1877	1879	1880-1889	1883	1883
869, 300 s.; 8:o (20 cm)	39 s.; 8:o (19 cm)	408 lehteä; 22 cm	[4], 400, 185 s.; liit.; 12:o (17 cm)	[12], 430 s.; kuv.; 8:o (19 cm)
kirja	kirja	käsikirjoitus	kausijulkaisu	kirja
"Tässä Bibliassa ei ole Apokryfakirjoja."; kansien sisäpuolilla piirroksia ja kirjoitusta; etulehdellä "Karl Alfred Strömmer 1882 d. 24 Dec."	etulehdellä "Emil Heikel [?]" ; sivujen välissä kankaanpala	sivujen välissä muistilappuja ja kirjeitä	etulehdellä "[?] Strömmer"; merkintöjä; kalenteriosassa 12 numeroimatonta lehteä	etulehdellä leima "Undervisningskommende ringen vid 4:e, Uleåborgs, Finska Skarpskyttebataljon"; nimiösvulla ja takalehdellä leima "4:e Uleåborgs Finska Skarpskytte Bataljon"; takakannen sisäpuolella "Gustaf [?] 1893"
fin	ger, eng	swe	fin	swe
Raamattu	oppikirjat : saksan kieli; lauseoppi : saksan kieli	käsikirjoitukset; Liminka : historia : 1800-luku	valtiokalenterit : Suomi	oppikirjat : kansakoulu; lukemistot
kannet irti, sidonta osin hajonnut		hometta		
				kyllä

Fysiikan alkeet	Äidin kertomuksia : 3 vihko	Keuhkotautisen hoidosta kotona	Lyhyt kuva-aapinen	[Kysymys-vastaus-kirja kristinuskosta]
Mellberg, E. J. (toim.); Wilskman, Ivar (suom.)	[Stenbäck, Lyydi]	Tennberg, Constantin	[Enroth, Karolina?]	
		[2. painos]		
Helsinki	Porvoossa	Helsinki	[s.l.]	[s.l.]
G. W. Edlund'in kustannuksella; J. C. Frenckell'in ja pojan kirjapainossa	Werner Söderström	Tuberkulosin vastustamisyhdistys	[s.n.]	[s.n.]
1888	1892	1914	[s.a.]	[s.a.]
381 s.; 355 kuv.; 3 liit.; 8:o (21 cm)	56 s; 8:o (17 cm)	24 s.; kuv.; 19 cm	20 cm	12:o (17 cm)
		Lentokirjanen / Tuberkulosin vastustamisyhdistys; n:o 3		
kirja etulehdellä ja nimiösvulla "K. A. Strömmer"; merkintöjä kansien sisäpuolella	kirja "Koonnut L-I S."; sivujen välissä myös s. 39-50 toisesta teoksesta, mahdollisesti Äidin kertomusten 4. vihkosta	kirja painostieto kannesta	kirja nimeke juoksevasta nimekkeestä; tässä kappaleessa s. 3-22; kirjan alku ja nimiösvu puuttuvat	kirja tässä kappaleessa s. 25-60; kirjan alku ja nimiösvu puuttuvat; kirjan välissä s. 29-30, 33-34, 39-40, 43-44 toisesta ruotsinkielisestä kysymys-vastaus-kirjasta; merkintöjä sivuilla ja kansien sisäpuolella; molempien kansien sisäpuolella "Hilda Lovisa Kekoni"
fin	fin	fin	fin	swe
oppikirjat : fysiikka	lastenkirjallisuus	tuberkuloosi : kotihoito	aapiset	oppikirjat : kristinusko
sidonta hajonnut	irtonaisia arkki vihkoja ja sivuja		kannet puuttuvat	irtonaisia sivuja

[Kysymys-vastaus-kirja eurooppalaisista hallitsijoista]	[Psalmiin selitysteos]	[Gaius Julius Caesarin kirjoituksia]	Johan Melchior Goezens ... Auszüge aus seinen Sontags-, Fest- und verschiedenen Wochen-Predigten des 1767 Jahres	Articulorum fidei synopsis biblica : in usum scholasticae juventutis, sub imperio regni Sveciae viventis collecta = Eller trones artiklar, korteligen utaf den Helige Bibel författade
		[Caesar, Gaius Julius]	Goeze, Johann Melchior	Laurelius, Olaus
[s.l.]	[s.l.]	[s.l.]	Hamburg	[s.l.]
[s.n.]	[s.n.]	[s.n.]	gedruckt und verlegt von Dieterich Anton Harmsen	[s.n.]
[s.a.] 8:o (20 cm)	[s.a.] 4:o (20 cm)	[s.a.] 8:o (17 cm)	[s.a.] [8], 316 s.; 8:o (19 cm)	[s.a.] 8:o (17 cm)
kirja tässä kappaleessa s. 85-256; kirjan alku ja nimiösiivu puuttuvat	kirja tässä kappaleessa [14], 440, 392, 296, [40] s.; nimiösiivu puuttuu, alkuosa pahasti revennyt; sisältää osat 1-3; kyseessä voi olla: Johannes Petri Kellingius: Öfwer konung Davidz psaltare, en kort vthlägning..., Abo : tryckt aff Johan Carlsson Winter, åhr 1679 (Tritoniassa); etukannen sisäpuolella "No 127", "No 14 år 1869"	kirja kirjan alku- ja loppuosat puuttuvat; tässä kappaleessa s. 483-590, 595-602, 607-668 ja 37 lehteä; merkintöjä kansien sisä- ja ulkopuolilla; etu- ja takakannen sisäpuolilla "Samuel Strömmer"; ensimmäisellä sivulla (s. 483) "No 59 år 1869"; kyseessä ilmeisesti jokin painos J. J. Scaligerin toimittamista Caesarin ja Aulus Hirtiuksen kirjoituksista	kausijulkaisu etukannen sisäpuolella "No 48"; etulehdellä "Samuel & Johan Jacob Strömmer Mon. af 18 10/12 35", "No 48 år 1869"	kirja tässä kappaleessa [8], 168 s.; nimiösiivu repeytynt ja julkaisutiedot puuttuvat; arkitunnusten perusteella kyseessä voi olla painos: Abo : med Christian Trapps bekostrnad tryckt af E. Flodström, 1728; latinan- ja ruotsinkielinen teksti vastakkaisilla sivuilla; nimiösiivulla "No 33 år 1869"; merkintöjä takakannen sisäpuolella, mm. "Laur Tammelin" [yliviivattu], "Abo [?] 1764"
swe	swe	lat	ger	lat, swe
hallitsijat : Eurooppa : historia	psalmit : kommentaarit	latinankielinen kirjallisuus : antiikki	saarnat	dogmatiikka
kannet puuttuvat, irtoneisia arkkivihkoja	kannet pahasti hajalla, revenneitä sivuja	kannet melkein irti	takakansi ja selkä puuttuvat	etukansi ja selkä puuttuvat

[Psalmeja ja evankeliumitekstejä]	[Opera?]	[Latinan kielioppi]	Hrn. M. Joh. Caspar Schadens ... geistreicher und erbaulicher Schriften : anderer Band	[Hrn. M. Joh. Caspar Schadens ... geistreicher und erbaulicher Schriften : vierter Band]
	Vergilius Maro, Publius		Schade, Johann Caspar	[Schade, Johann Caspar]
[s.l.]	[s.l.]	[s.l.]	Franckfurth und Leipzig	[Franckfurth und Leipzig]
[s.n.]	[s.n.]	[s.n.]	Verlegts Georg Christoph Wintzer	[Verlegts Georg Christoph Wintzer]
[s.a.] 12:o (15 cm)	[s.a.] 8:o (13 cm)	[s.a.] 8:o (17 cm)	[s.a.] [4], 654, [28] s.; 8:o (17 cm)	[s.a.] 8:o (17 cm)
kirja	kirja	kirja	kirja	kirja
kirjan alku- ja loppuosa puuttuvat; useita sivuja revitty irti; välissä 12 painamatonta lehteä, joilla useita merkintöjä	nimiösiivu ja s. 109-118 puuttuvat; tässä kappaleessa 430 s.; merkintöjä sivuilla ja kansien sisäpuoleilla; etukannen sisäpuolella "J. Plathán", "Gust. Strömmer", "Toivo Cajanus"	kirjan alkuosa ja nimiösiivu puuttuvat; tässä kappaleessa s. 15-254; merkintöjä sivuilla ja kansien sisäpuoleilla; etukannen sisäpuolella "Castrén", "Appelberg", "1829"	muutamia allevivauksia ja marginaalimerkintöjä	nimiösiivu puuttuu; osan numero juoksevasta nimekkeestä; julkaisutiedot teoksen ensimmäisen osion omalta nimiösiivulta; tässä kappaleessa [8], 532 s.
swe	lat	lat, swe	ger	ger
psalmit; evankeliumit	latinankielinen kirjallisuus : antiikki	kielioppi : latinan kieli	uskonnollinen kirjallisuus : Saksa	uskonnollinen kirjallisuus : Saksa; saarnat
kannet puuttuvat, pahasti revenneitä sivuja	kannet lähes irti, muutama sivu irti	pahasti revenneitä sivuja		